

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Milli Güvenlik Kurulu ve Dış Politika

Bulut GÜRPINAR

Arş. Gör. Dr., Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Strateji Bölümü

Bu makaleye atıf için: Gürpınar, Bulut, “Milli Güvenlik Kurulu ve Dış Politika”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı 39 (Güz 2013), s. 73-104.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Milli Güvenlik Kurulu ve Dış Politika

Bulut GÜRPINAR*

ÖZET

“Milli güvenlik” tanımlanması güç, içeriği belirsiz bir kavramdır. Bu belirsizliğin sonucunda Türkiye’de kavramın içeriğinin çok geniş tutulduğu, anlamının silikleştirildiği görülür. Türkiye’de milli güvenliğin anlamı, kavramı ismine taşıyan Milli Güvenlik Kurulu (MGK) basın bildirimleri yoluyla incelenebilir. MGK, milli güvenlik siyasetinin tayini ve tespiti ile ilgili tavsiye kararları alan bir kuruldur. MGK’nın görüştüğü ve basın bildirimlerine yansıttığı konuların milli güvenlik siyasetine ve dolayısıyla milli güvenlik anlayışına ilişkin olduğu varsayılabilir. Çalışma, milli güvenlik söyleminin MGK basın bildirimlerinde nasıl kurgulandığını araştırırken, MGK’nın dış politika algısını sergilemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın yönteminde eleştirel söylem analizi kullanılarak, MGK basın bildirimleri dış politika konuları açısından taranmış, MGK basın bildirimlerine yansıyan konular sergilenmiştir. 1980’lerden itibaren üçlü bir tarihsel ayrımla MGK’nın dış politika algısına ek olarak, MGK’nın milli güvenlik tanımına ulaşımaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dış Politikası, MGK, Eleştirel Söylem Analizi, Milli Güvenlik.

The National Security Council and Foreign Policy

ABSTRACT

“National security” is an ambiguous concept that defies description. Such ambiguity justifies an extremely broad understanding of the concept with blurred boundaries. The National Security Council, NSC is identified with the concept itself in Turkey. That is why it is argued that the meaning of national security can be examined through the press releases of the Council. As the NSC makes recommendations on national security policies, it may be assumed that issues discussed in the NSC and addressed in its press releases pertain to national security policy and, accordingly, national security approach. Having realized this fact, the role of the NSC press releases in the formation of national policy discourse will be discussed throughout this study in order to identify the foreign policy perception of the NSC. The study employs methods of critical discourse analysis to put forward foreign policy issues addressed in the NSC statements through an examination its press releases. In the study, the definition of national security according to the NSC along with its foreign policy perception has been examined in three different periods since 1980.

Keywords: Turkish Foreign Policy, National Security Council, Critical Discourse Analyses, National Security.

* Arş. Gör. Dr., Strateji Bölümü, İşletme Fakültesi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Kocaeli. E-posta: bulutgurpinar@gmail.com. Yazar öneri, yorum ve katkıları için Uluslararası İlişkiler Dergisi’nin hakemlerine teşekkürlerini sunar.

Giriş

Milli güvenlik kavramı, ilk bakışta siyasal içeriği olan bir kavram gibi görünse de aynı zamanda çeşitli uluslararası belgelerde, anayasa, kanunlarda ve diğer iç hukuk metinlerinde yer alan bir kamu hukuku kavramıdır. 1961 Anayasası bağlamında milli güvenliği inceleyen ilk çalışmada Tayfun Akgüner, kavramın siyasal, ekonomik ve hukuki yönleri olduğunu belirtmiştir.¹ Ardından milli güvenlik konusunda yapılan çalışmalar, uzun bir süre “nasıl sağlanmalı?” sorusuna yanıt aramıştır. Bu çalışmalarda, risk bölgeleri, tehditler, fırsatlar, geleceğe yönelik çıkarsamalar ve bunlara yönelik yorumlar yer almış, eleştirellikten daha çok geleceğe yönelik projeksiyonlar sergilenmiştir. Konuya, eleştirel açıdan değinilmemiş olması siyasal yaşamdaki gelişmelerin yanı sıra uluslararası sistemdeki gerçekçi yaklaşımın kavrama sağladığı meşruiyetten kaynaklanabilir. 1990’lı yıllardan itibaren olağanüstü hal ve sıkıyönetim rejimine, asker-sivil ilişkilerine, MGK’nın ve askerlerin sistem içerisindeki konumuna değinen eleştirel çalışmaların sayısı artmıştır.² Dış politikada milli güvenliğe ve ordunun dış politikadaki yerine doğrudan değinen, bu konuda inceleme yapan eserler, 1990’lı yılların sonundan itibaren giderek çoğalmıştır.³ Özellikle 2000’li yıllarla birlikte, ordunun siyasal sistem içerisindeki konumuna ek olarak doğrudan milli güvenlik kavramına yönelik eleştirel çalışmalar ortaya konmuştur.⁴

Sınırları zamanla değişen, dinamik bir kavram olan milli güvenliğin kimlerce ve nasıl tanımlandığı konuları, kavramın içeriğini de etkilemektedir.⁵ Türkiye’de kavramın ilk resmi tanımlaması 17 Nisan 1963 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla gerçekleşen “Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yönetmeliği”yledir. Buna göre “topyekûn milli güvenlik”, “Dışarıdan ve içeriden yapılabilecek her çeşit taarruzlara, bozguncu teşebbüslere, tabii afetlere ve büyük yangınlara azimle karşı koyabilmek, Devlet otoritesini muhafaza

- 1 Tayfun Akgüner, *1961 Anayasasına Göre Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurumu*, İstanbul Üniversitesi SBF, 19XX, s.10.
- 2 Osman Metin Öztürk, *Ordu ve Politika*, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 1993; Kurtuluş Kayalı, *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs - 12 Mart*, İletişim Yayınevi, İstanbul, 1994; Birsan Örs, *Türkiye’de Askeri Müdahaleler (Bir Açıklama Modeli)*, Derin Yayınları, İstanbul, 1994; Zafer Üskül, *Siyaset ve Asker Cumhuriyet Döneminde Sıkıyönetim Uygulamaları*, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1997; Şaban İba, *Milli Güvenlik Devleti*, Çiviyazıları, İstanbul, 1998.
- 3 Gencer Özcan, “Türkiye’de Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Askeri Yapının Artan Etkisi”, Gencer Özcan ve Şule Kut (der.), *En Uzun Onyıl, Türkiye’nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar*, İstanbul, Boyut, 1998, s.67-100
- 4 Ali Karaosmanoğlu, “The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey”, *Journal of International Affairs*, Cilt 54, No.1, Güz 2000, s.189-199; Muharrem Balcı, *MGK ve Demokrasi: Hukuk-Ordu-Siyaset*, Yöneliş Yayınevi, 2000, İstanbul; Gökhan Koçer, “Türk Dış Politikası’nın Askerileşmesi”, *Esat Çam’a Armağan*, İstanbul, 2000, s.51-81; Ahmet İnel ve Ali Bayramoğlu (der.), *Bir Zümre, Bir Parti Türkiye’de Ordu*, İstanbul, Birikim Yayınları, 2004; Seydi Çelik, *Osmanlı’dan Günümüze Devlet ve Asker*, İstanbul, Salyangoz Yayınları, 2008; Evren Balta Paker ve İsmet Akça (der.), *Türkiye’de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.
- 5 Milli güvenlik kavramının kökenleri ve Türkiye’de kavramın gelişimini inceleyen bir çalışma için bkz. Gencer Özcan, “Türkiye’de Milli Güvenlik Kavramının Gelişimi”, Evren Balta Paker ve İsmet Akça (der.), *Türkiye’de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, Mayıs 2010, s.307-351.

ve devam ettirmek ve bir savaştan galip çıkabilmek için, bütün milli kudret, gayret ve faaliyetlerin tam olarak kullanılmalıdır.⁶ Ardından Danıştay bu tanıma bir çerçeve çizmeye çalışmıştır. Danıştay'ın 1969 tarihli kararı daha sonra birçok hukukçu tarafından benimsenecek olan milli güvenlik tanımını içermektedir: “Yurt ölçüsünde beliren iç ve dış tehlikelere karşı **Devlet tüzel kişiliğinin**⁷ savunma ve güvenlik altına alınması.”⁸ Görülebileceği gibi, milli güvenliğin tanımı ancak kullanıldığı bağlama bakılarak anlaşılabilir. Bu nedenle de kavramın hangi koşullar altında, ne biçimde kullanıldığına bakılmalıdır.

Milli güvenliğin anlamı araştırılırken, kavramı ismine taşıyarak, milli güvenlik siyasetinin tartışıldığı, oluşturulduğu, belirlendiği bir anayasal kuruluş olan Milli Güvenlik Kurulu incelenebilir. Milli Güvenlik Kurulu (MGK), milli güvenlik siyasetinin belirlendiği ve Bakanlar Kurulu'na tavsiyelerde bulunan bir yapıdır ve toplantı tutanakları gizlidir. Ancak MGK'nın her toplantısının ardından, MGK Genel Sekreterliği kanalıyla yayımladığı basın bildirimleri ile MGK kamuoyuna ulaşarak, toplantının içeriğini açıklamaktadır. Toplantı hakkında bilgi veren bu metinler, aynen korunarak ertesini gün ulusal basında yer almakta ve MGK'nın milli güvenliğin sınırlarını nasıl çizdiğini, hangi sorunu öncelikli gördüğünü kamuoyuna duyurmaktadır.

Çalışmada öncelikle Türkiye'de MGK'nın kuruluşu ve geçirdiği evrime kısaca değinilmiş, ardından 1991 ve 2003 yılları ayırımıyla üç bölümde basın bildirimleri incelenmiştir. Tarihsel ayırım, ulusal ve uluslararası sistemde yaşanan değişimin mümkün olduğunca kesiştiği noktalar dikkate alınarak yapılmaya çalışılmış, ilk bölüm 1985–1991 yıllarını ele almıştır. 1991 yılı uluslararası sistemin yapısının değişime uğradığı, Soğuk Savaş'ın bitişini simgeleyen yıldır. Aynı dönem, Türkiye'de Mesut Yılmaz'ın ANAP Genel Başkanlığı'na gelişyle birlikte 1993'te Özal'ın ölümü ve “Özallı yıllar” olarak adlandırılan dönemin sonuna işaret etmektedir. Bu nedenle çalışmada birinci eşik olarak 1991 yılı seçilmiştir. İkinci bölümde, yine aynı paralellik göz önüne alınarak hem ulusal, hem de uluslararası ortamda yaşanan önemli bir değişim noktası olan 2003 yılı belirlenmiştir. Özellikle ABD'nin liderliğinde bütün uluslararası sistemi etkileyen, dönemin güvenlik algılamalarını değiştiren 11 Eylül ertesinde gerçekleşen Irak Savaşı nedeniyle 2003, değişim noktası olarak kabul edilebilir. Türkiye açısından ise 2001 ve 2003 hem MGK'da yeniden düzenlemelere, hem de koalisyonla dayalı iktidarların yerini tek parti iktidarının (AK Parti) alması ile yaşanan değişime işaret eder. Böylelikle, 1991 ve 2003 yılları ayrıç olarak benimsenerek, çalışma 1980'li, 1990'lı ve 2000'li yıllar ekseninde üç bölüme ayrılmıştır.

Yöntem olarak, MGK'nın basın bildirimleri eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Söylem analizinde, eleştirel olmayan yaklaşım daha çok açıklama ve betimlemeyi öne çıkarırken, eleştirel yaklaşım, “söylemin güç/iktidar ve ideoloji tarafından nasıl biçimlendiğini ve toplumsal kimlik, toplumsal ilişkiler, bilgi ve inanç dizgelerinin oluşumunda nasıl

6 Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yönetmeliği, *Resmi Gazete*, No. 11422, 7 Haziran 1963.

7 “Devlet Tüzel Kişiliği” için bkz. Metin Günday, *İdare Hukuku*, Altıncı Basım, Ankara, İmaj Yayınevi, 2002, s.343.

8 Danıştay Dava Daireleri Kurulu, 19 Eylül 1969, Esas: 1967/711 ve Karar: 1969/652.

etkili olduğunu” gösterir.⁹ Eleştirel söylem analizi, daha çok “söylenmeyenler”in değerlendirildiği, *sezdirilenlerin* açıklanmaya çalışıldığı, toplum, sosyokültürel yapı, ekonomi gibi farklı unsurları içeren disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Eleştirel söylem analizi, güç, iktidar, sosyokültürel yapı gibi unsurları analize dahil eder,¹⁰ bu nedenle milli güvenlik gibi politik bir kavramın incelenmesinde katkı sağlayabilir. Bu yöntemle dilin yapılarından, öznenin konumlanması, cümlenin kuruluşundan hareketle anlamlarla nasıl oynandığı, değişen ifadeler ve ideolojik konumlar, çıkarlar ve iktidarın özellikleri belirlenmeye çalışılır.¹¹ Yorumlama yapılırken metnin tutarlılığı, zaman, durum, sebep, sonuç arasındaki bağlantılar incelenir.¹² Özellikle basın bildirimlerindeki kapalı ifadeler düşünüldüğünde, anlam üzerine çalışmaları ile bilinen dil bilimci Paul Grice’in bildirişim üzerine tartışmaları bu konuda yön gösterici olabilir.¹³ Bildirişimi, “dile getirilen sözce aracılığıyla dile getirilmeyen ama sezdirilen amacın bulunup çıkarılması” olarak belirleyen Grice’e göre, insanlar “söyleyeceklerini, konuşmanın amacı ve yönü doğrultusunda, gereken zamanda ve gerektiği kadar” söylerler. “Doğrudan söylenen” ile “sezdirilen” anlamlar arasında okuyucu tarafından doldurulması gereken bir boşluk vardır.¹⁴ Bahsedilen bu boşluklar/halkalar, ancak metnin bağlamı ve toplumun yapısı eklenerek yorumlanacak unsurlardandır ve burada eleştirel söylem analizinden yararlanılabilir. Söylem analizinde seçilen metnin, “egemen ideoloji”nin sunulması için elverişli olması, dolayısıyla kurumun/yapının kendini yansıtabileceği bir kaynak olması gerekir ki basın bildirimleri bu özelliği taşır.

Bu metinlerdeki egemen söylemin eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenebilmesi için Teun A. van Dijk’in kullandığı iki kavramdan yararlanılacaktır: makro ve mikro yapı. Makro yapı metnin iskeletini oluşturan söylemin geniş kapsamlı, ayrıntılı anlamı olarak düşünülebilir.¹⁵ Mikro yapı ise kullanılan dil, söylem, sözlü etkileşim, retorik ve iletişimdir.¹⁶ İncelemede şu ayrımlar benimsenmiştir: Öncelikle araştırılan şey MGK’nın dış politikada etkisi değil, MGK’nın dış politika algısıdır. Bu yönüyle yazı, süreç ve nedenlerden farklı olarak sonuçlara, çıktılara odaklanmıştır. Basın bildirimleri incelenerek MGK’nın kamuoyuna duyurmayı seçtiği konularda dış politikanın ağırlığı ölçülmeye çalışılmış, bildirimlerde öne çıkan konular söylem analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Öncelikle neyin “dış politika” konusu olduğu belirlenmelidir. MGK basın bildirimlerinde geçen “iç ve dış olaylarda meydana gelen gelişmeler değerlendirilmiş, genel güvenlik ve asayiş durumunu gözden geçirilmiştir.” biçimindeki şablon ifadeler dışarıda bırakılarak

9 Ahmet Kocaman (der.), *Söylem Üzerine*, İkinci Basım, Ankara, Metu Press, 2003, s.11.

10 Teun A. van Dijk, “Ideology and Discourse Analysis”, *Journal of Political Ideologies*, Cilt 11, No.2, June 2006, s.115-140.

11 Teun A. van Dijk, “Critical Discourse Analysis”, *The Handbook of Discourse Analysis*, Deborah Schiffrin, Deborah Tannen ve Heidi E. Hamilton (der.), Blackwell Publishers Ltd., 2001, s.355.

12 Ibid., s.111.

13 Paul Grice, “Meaning”, *The Philosophical Review*, 1959, s.377-88. Ayrıca bkz. Tim Wharton, “Paul Grice, Saying and Meaning”, *UCL Working Papers in Linguistics*, No.14, 2002, s.207-248.

14 Gürkan Doğan, “Söylemin Yorumlanması”, Ahmet Kocaman, *Söylem Üzerine*, s.85.

15 Teun A. van Dijk, “Critical Discourse”, s.354.

16 Teun A. van Dijk, *News as Discourse*, New Jersey, London, Lawrance Erlbaum, Associates Publishers, 1988, s.49.

özgül olarak ülke, sorun belirtilen toplantılar incelemeye alınmıştır. Toplantı başka konuları içerse bile, MGK'nın basın bildirimleri yolu ile vurguladığı dış politika sorunları MGK'nın önceliğini yansıtmaması açısından değer taşır. Metinlerde özel olarak ülke ve uluslararası örgüt isimlerinin geçtiği toplantılar “dış politika” olarak belirlenmiş, “dış gelişmeler” ve benzeri belirsiz/kapalı ifadeler ile bir kez ele alınan ülke/konu/örgüt çalışmanın dışında bırakılmıştır.

Bu çerçevede çalışma, MGK basın bildirimlerini söylem analizi ile değerlendirerek bir yönüyle MGK'nın dış politika algısını sergilemeye çalışırken, diğer yandan milli güvenlik gibi içeriği belirsiz bir kavramın MGK tarafından nasıl doldurulduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda makale, “MGK, milli güvenliği nasıl tanımlamaktadır, Milli Güvenlik kavramı (her ne kadar ayrımı tartışmalı da olsa) dış politikaya mı iç politikaya mı dönük bir kavramdır, MGK, dış politika ile *ne kadar* ilgili bir yapıdır, Dönemsel farklılıklar var mıdır, MGK açısından hangi dönemlerde, hangi dış politika konuları öne çıkmıştır?” gibi sorulara yanıt aramaktadır. Bu çalışma, 1980'li yıllardan günümüze MGK basın bildirimlerinden hareketle bu türden sorulara yanıt ararken, MGK'nın ele aldığı konulardan, milli güvenliğin dış politikada nasıl işlevselleştirildiği anlaşılabilir. Milli güvenliğin siyasal içeriğinin dönemsel olarak nasıl değiştiği, ulusal ya da uluslararası düzeyde izlenen gelişmelere uygun olarak nasıl yeniden formüle edildiği gibi sorulara yanıt vermek de kolaylaşacaktır.

Türkiye’de Milli Güvenlik Kurulu

1961 Anayasası ile anayasal bir kurum haline gelen MGK'nın tarihsel kaynağına yönelik olarak iki farklı yaklaşım söz konusudur: 1933 tarihli *Yüksek Müdafaa Meclisi ve Umumi Katiplik*, 1949 tarihli *Milli Savunma Yüksek Kurulu*.¹⁷ Görev tanımlaması açısından bakıldığında, MGK daha çok Milli Savunma Yüksek Kurulu ile benzeşir. MGK'nın temelini Milli Savunma Yüksek Kurulu'nda gören görüş, temel olarak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan benzer kuruluşların büyük ölçüde 1947 yılında ABD'de kurulan *National Security Council*'den esinlenme olduğu fikrinden beslenir. 1940'lı yıllara kadar “topyekûn savaş” ve “topyekûn savunma” stratejilerinin yerini İkinci Dünya Savaşı'nın ardından “Milli Güvenlik Doktrini” adıyla gündeme gelen milli güvenlik öncelikli askeri bir politika almıştır.¹⁸ ABD'de geliştirilip Türkiye'ye ithal edilen “milli güvenlik devleti” modeli ile özellikle iç politikada Sovyetler Birliği'ne ve sol tehlikesine karşı, silahlı kuv-

17 Yüksek Müdafaa Meclisi öncülü olarak, MGK'nın işlev ve esaslarını çağrıştıran ilk kurul, 1922 yılında Harp Encümeni adıyla Milli Savunma, Dışişleri, İçişleri, Bayındırlık, Sağlık ve Maliye Bakanlığı Komisyonlarında görevli milletvekilleri arasından seçilen on üyeden oluşmak üzere tasarlanan kuruldur. Tasarının Meclis'te tartışılması sürerken, Mustafa Kemal Paşa'nın tezkeresi ile Başkomutanın emrinde, Başkomutana karşı sorumlu bir savaş kabinesi haline dönüşür. Böylelikle Meclisin seçtiği üyeler, Meclis'e talimat gönderebilir hale gelir. Genelkurmay Başkanlığı MGK'yi, hukuki yolların aşılması ile kurulan Hükümet ve Meclis'in atlandığı Harp Encümeni'ne değil, Yüksek Müdafaa Meclisi'ne dayandırmaktadır. Bu konuda değerlendirme için bkz. http://mgk.gov.tr/Turkce/tarihce_1.html, (Erişim Tarihi 20 Nisan 2013). Harp Encümeni ile ilgili bilgi için bkz. Hikmet Özdemir, *Rejim ve Asker*, İstanbul, İz Yayınları, 1993, s.103-106.

18 Balcı, *MGK ve Demokrasi*, s.39.

vetlerin güçlü olması, bir tür “sigorta” işlevi görmesi sağlanmaya çalışılmıştır.¹⁹ Soysal’ın özetlediği gibi:

Milli Güvenlik Doktrini, soğuk savaş için geliştirilmiş bir doktrindir. Buna göre, soğuk-sıcak savaş ayrımı yoktur, savaş her an vardır ve başlamıştır. Savaşın içerisinde yer alanlar da eli silah tutanlardan ibaret değildir, meslek kuruluşları, sendikalar, basın, herkes değişik kamplarda bu savaşın neferi gibidir. Dolayısıyla “görüldükleri yerde ezilmelidirler.” Böyle bir savaşın hazırlığı okullardan başlayarak, zihinlerin biçimlendirildiği her yerde, aynı düşüncelerin işlenmesiyle, beyinlerin böyle düşüncelerle yıkanmasıyla olur. Eskiden birbirinden ayrılan **savunma** ve **iç güvenlik** ayrımı sona erer, birini orduya, öbürünü polise ve jandarmaya bırakan yapay bölünme ortadan kaldırılır. İçte ve dışta düşman birdir, askerlik dersleri **milli güvenlik** derslerine dönüşür. Yine böyle olduğu içindir ki, olağanüstü dönemlerde ülkeyi yönetenler genellikle “milli güvenlik” etiketini kendilerine yakıştırır, her iki kavramın birbirine eklendiği sıkıyönetim rejimlerinde rahat ederler.²⁰

Özellikle, Türk siyasal hayatında ve “gelenekler”inde orduya verilen önemle bu model ve uluslararası yapıdaki gerçekçi yaklaşım birleşince, adeta otomatik reflekslere sahip bir sistem oluşmuştur. Bu otomatik refleksler dahilinde, temel olarak siyasal alanın geri çekilerek, askeri alanın hem iç, hem de dış politikada “mevzi kazandığı” söylenebilir. Diğer yandan, Balcı’nın da saptadığı gibi “ABD’den esinlenilerek kurulmaya çalışılan Milli Savunma Yüksek Kurulu ile henüz **milli savunmadan milli güvenliğe geçilememiştir.**”²¹ Ancak işleyiş açısından, benzerleri gibi, hükümetin bünyesinde çalışan, kararları Başbakan tarafından ilgili yerlere ulaştırılan bir Kurul’dur. Görevleri açısından MGK’ya benzetmekle birlikte tek bir askeri üyenin (Genelkurmay Başkanı) varlığı, diğer bir deyişle siyasi iradenin üstünlüğü önemli bir farktır. Kurul, hükümetlerin Kurul’u önemsememesi, Genelkurmay’ın da bu Kurul’da bulunmaktaki isteksizliği gibi nedenlerle²² 1960 yılına kadar görevlerini yerine getirmekte yetersiz kalmıştır. 1960 Darbesi ve yeni Anayasa ile Yüksek Müdafaa Meclisi ile Milli Savunma Yüksek Kurulu’nun yetkilerini aşan MGK kurulur ve sistemin içerisinde etkin biçimde yer almaya başlar. Kavramsal açıdan “milli savunma” anlayışından **milli güvenliğe geçiş** gerçekleşir.

1961 Anayasası ile kurulan MGK’nın öncüllerinden en önemli farklılığı, görev alanının sınırında görülür: Kurul’un görev alanı “seferberlik, memleket savunması, milli savunma politikasının esasları” gibi tamamen savunmaya yönelik konulardan milli güvenlik gibi kapsamı hem belirsiz hem de çok geniş olan bir alanla belirlenir.²³ Yazıcı’nın

19 Uzgel’e göre, sorun 2. Dünya Savaşı’nın ardından ABD’nin “Türkiye’deki pretoryen yapıya çok iyi oturan milli güvenlik devletinden, en azından müttefik ülkelerde vazgeçerken ve bunu *kendi ihtiyaçlarına göre yeniden biçimlendirirken*, TSK’nın bunu sürdürmek istemesinden kaynaklandı.” İlhan Uzgel, “Ordu Dış Politikanın Neresinde?”, *Birikim*, Ağustos/Eylül 2002, s.119. (Vurgu yazara aittir).

20 Mümtaz Soysal, “Barut”, *Milliyet*, 17 Kasım 1990, s.2, (Vurgular yazara aittir).

21 Balcı, *MGK ve Demokrasi*, s.54, (Vurgular yazara aittir).

22 Ibid., s.55.

23 “Milli güvenlik politikasının esaslarının hazırlanması ve bu politikanın tadil ve tashihi, bu esasların uygulanması ile ilgili olarak Milli Güvenlik konularının her biri için milli plan ve programların

yorumuyla, “1961 Anayasası döneminde, MGK’da alınan kararların Bakanlar Kurulu’nun izlediği politikalar üzerinde etkili olması, kurulun icraai bir özellik taşımasından değil, Silahlı Kuvvetler’in Türk siyasal hayatındaki fiili rolünden kaynaklanmıştır.”²⁴ Kurul “yasal” olarak icrai bir nitelik taşımasa da, uygulamaya bakıldığında, görevleri, aldığı kararlar ve bunların kamuoyuna duyuru niteliğinde sunulduğu bu dönemde tartışılmaya başlanır. 1968 öğrenci olayları, üniversite boykotları, sağ sol çatışmasının toplumun tümüne yayılmasının ardından, MGK üyesi Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur, (ki kendisinin dönemin Cumhurbaşkanı Sunay’a sunduğu bir öneri MGK’nın teğmenlerden generallere kadar her rütbeden subayı kapsayacak şekilde genişletilmesidir)²⁵ Kurul’un Mart 1970 toplantısına dair şu noktalara dikkati çekmektedir:

Olaylar artmağa (*sic...*) buna karşın olayları önleme ve kontrole (*sic...*) alma gücü zayıflamaya başlamıştı. Aylık yapılan Milli Güvenlik toplantılarından kamuoyu bir şeyler bekler haldeydi... 28.03.1970 günlü toplantı(da) ... özetle şu konuşmayı yaptım: ... Milli Güvenlik Kurulu’nun ne olduğu Anayasamızda belirtilmiştir... istişari bir kurul olup iç ve dış güvenlik konularında hükümete tavsiyelerde bulunur. Ancak bu teorik bir ifadedir. Hakikat şudur ki... *sağduyusu olan her Türk bu kuruldun başka şeyler beklemektedir...* Bilhassa Silahlı Kuvvetler mensupları ile iç tehlikeler büyüdüğü... zaman er geç Silahlı Kuvvetlerin manevî baskısı ile bu tehlikenin önüne, bu kurul delalêti ile geçilebileceği ümit ve kanısı sağduyu sahibi sivil aydınlarda da yerleşmiştir... yüksek kurulumuza beslenen ümitlerin yitirilmemesi için; Türk milletine, gençliğine, adalet mekanizmasına, Üniversite ve Basına hitaben dikkatle hazırlanmış bir bildirin yayınlamasını uygun ve elzem gördüğümü saygı ile arz ederim.”²⁶

Bu toplantı sonucunda hazırlanan bildiri özeti, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel tarafından basın aracılığıyla kamuoyuna duyurulmuştur. Kurul, “Üniversitelerimizin bulunduğu bazı şehirlerimizde meydana gelen hadiseleri üniversitede özerkliği zedeler, vatandaş tedirgin eder mahiyette” gördüğünden; “bu gibi hareketlerin Devletin bütün imkânları ile karşısında bulunduğunu açıklamak fayda mülâhaza eder” ve “Devletimiz her türlü kanunsuzlukları mal ve can emniyeti ile milli güvenliğe, rejime yönelecek her türlü taşkınlıkları önleyecek güçtedir. Vatandaşlarımızın devlete, demokratik rejime güven ve itimat içinde işlerine devam etmelerini tavsiye eder.”²⁷ Vatandaş tavsiyelerde bulunan bu bildirin içeriğinin yanı sıra, kamuoyuna duyurulması, özellikle de Başbakan tarafından

hazırlanması, bunların tahakkuku için nihai ve çare hedeflerin tespiti ve bu konudaki faaliyetlerin ahenkleştirilmesi, bütün devlet teşkilatına her türlü özel müessese ve teşekküllere ve vatandaşlara düşecek topyekun savunma ve milli seferberlik hizmetlerinin ve sorumluluklarının tespiti ve bu konuda lazım gelen kanuni ve idare tedbirlerin alınması, Bakanlıklar tarafından hazırlanacak milli seferberlik planlarına temel olacak esasların tespiti bu planların ahenkleştirilmesi ve değerlendirilmesi gibi milli güvenlikle ilgili temel görüşleri Bakanlar Kurulu’na bildirir” 11 Aralık 1962 tarih ve 129 Sayılı Milli Güvenlik Kurulu Kanunu Madde 2.

24 Serap Yazıcı, *Demokratikleşme Sürecinde Türkiye*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s.85.

25 *Milliyet*, 12 Aralık 1970, s.1.

26 Muhsin Batur, *Anılar ve Görüşler, “Üç Dönemin Perde Arkası”*, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1985, s.176-177.

27 Yılmaz Tezkan, *Siyaset, Strateji ve Milli Güvenlik*, İstanbul, Ülke Kitapları, 2000, s.30.

duyurulması hem muhalefet partilerince, hem de basın ve üniversite çevrelerinde tartışma yaratmış, “sağduyu sahibi sivil aydınlar” MGK’yı eleştirerek, kurulun “kamuoyu önünde, kamuoyu yaratma veya kamuoyunu eleştirme ve yönetme merkezi”²⁸ olmadığını savunmuştur. MGK’nın bir yürütme işlevi gerçekleştirilmesi, görev alanını geniş kapsamlı tutması, halka seslenmesi, kendine devletin üzerinde/düzeyinde bir güç tanınması eleştirilerin ana noktalarını oluşturmuştur:

Görevi anayasa ile belirtilmiş bulunan bu Kurul kendi başına bir yürütme işlemine girişmiş ve birçok tespit, hüküm verme, devlet olarak konuşma... vatandaşlara belli bir davranış tavsiyesinde de bulunmuştur... acaba devlet niçin kendi gücünü ilân etmek gereğini duymuştur ve neden bu gücü Millî Güvenlik Kurulu ağzından ilân etmektedir diye düşünüyor insan.²⁹

Kurul’un yapısına hukuksal açıdan bakıldığında, bakanlıkların hiyerarşisinde kaldığı ve danışma organı sayıldığı için tüzel kişiliğinin olmadığı; hiçbir kurumun denetimine bağlı olmadığı için de özerk olduğu görülmektedir.³⁰ Tüzel kişi olmanın bazı sonuçları vardır: irade açıklayabilir, hukuki işlem yapabilir, malvalığına sahip olabilir, hak ve borç altına girebilir, sorumluluk sahibidir ve davalı/davacı olabilir.³¹ Oysa MGK tüzel kişiliğe sahip olmadan icrai işlem yapmakta, irade açıklamaktadır. Bu durumu Duran şu biçimde eleştirmektedir:

Bu heyetin herhangi bir karar almaya, bunu açıklamaya, Bakanlar Kurulu’ndan başka makam ve kişilere hitap etmeye yetkisi yoktur... Millî Güvenlik Kurulu, âdeta kendini tüm devlet organlarının üstünde ve düzenin koruyucusu rolünde görmektedir... Kamu düzeninin ve millî güvenliğin sağlanması ve korunması mevzuunda, TBMM, Bakanlar Kurulu, Bakanlar ve kanunun yetkili kıldığı makamlar kendi alanları içinde işler ve eylemler yaparak görevlerini yerine getirirler. Cumhurbaşkanı ile Başbakanının ve bazı bakanların Millî Güvenlik Kurulu’nda yer alması, bu yardımcı kuruluşun doğrudan doğruya tedbir ve karar almasına imkân vermez.³²

12 Mart Muhtırası ile askerinin siyasal sistemdeki etkisi pekişirken, MGK açısından önemli bir gelişme, 12 Mart Muhtırası’nı imzalayan Genelkurmay Başkanı ile üç kuvvet komutanının, unvanlarına “Güvenlik Kurulu Üyesi” sıfatını ekleyerek, bir anlamda Kurul’un gücünü perçinlemeleridir. Ardından gerçekleşen 1971 değişiklikleri ile MGK’nın hem işlevinde hem de oluşumunda farklılaşmaya gidilmiştir.³³ Bu değişiklikle askeri bürokrasi, MGK’da “bir temsilci” ile değil, Orgeneral rütbesindeki “kuvvet komutanları” ile temsil edilecektir. İlginç bir diğer “detay” ise Genelkurmay Başkanı’nın eski metinde Bakanlar’dan

28 Bahri Savcı, “Millî Güvenlik Kurulu’nun Açıklaması”, *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1970.

29 Bülent Nuri Esen, “Büyük Hastalık”, *Cumhuriyet*, 6 Nisan 1970, s. 2.

30 Şeref Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, 1994, s.78.

31 Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, *Kısa İdare Hukuk*, Bursa, Ekin Yayınları, 2012, s. 39. Kamu tüzel kişiliği hakkında daha fazla bilgi için bkz. Tahsin Bekir Balta, *İdare Hukuku, Genel Konular*, Ankara, 1970, s.146.

32 Lütfi Duran, “Millî Güvenlik Kurulu’nun Bildirisi”, *Cumhuriyet*, 8 Nisan 1970, s.2. Vakur Versan, Orhan Aldıkaçtı ve Aytekin Ataay’ın benzer yorumları için bkz. *Milliyet*, 12 Mart 1970, s.2.

33 Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Şeref Gözübüyük ve Suna Kili, *Türk Anayasa Metinleri*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1985, s.204.

sonra sıralanırken yeni metinde önceye alınması ve Bakanların küçük harfle başlayarak yazılmasıdır. Tanör, değişiklikleri şöyle yorumlar: TSK'nin hiyerarşik yapısının takviye edilirken, "bildirmesi" yerine "tavsiye etmesi" ile gerçekleşen değişim dengelenmeye çalışılmıştır.³⁴ Duran'a göre, "tavsiye... en azından eşitlerin birbirine verdiği direktif anlamını içerir ve muhatabının serbestliğini az çok kısıtlar,"³⁵ bu yönüyle değişiklik MGK'nın "siyasal ve moral ağırlığını artırmıştır."³⁶ 1971 değişiklikleri tepkilere yol açmış; Anayasadaki yeri Bakanlar Kurulu'nun altında yer alan kurulun üst-kabine görüntüsünü bırakarak, bir alt-uzmanlık komitesi olarak kabul edilmesi gerektiği³⁷ ve hatta Türkiye Barolar Birliği'nin Olağanüstü Genel Kurulu'nda kabul edilen Anayasa Değişiklikleri Öntasarısında da MGK'nın Anayasadan çıkarılması gerektiği görüşü öne sürülmüştür.³⁸ Ancak MGK, 1980 Darbesi ve ardından 1982 Anayasası ile gelen düzenlemelerle yeniden biçimlenmiştir.

1980 Darbesi ile milli güvenlik bir kavramdan bir söyleme dönüşerek, her alana sızan bir tür "truva atı" olmuştur. Ayrıca Anayasada milli güvenlik kavramı genişletilerek askeri ya da iç ve dış savunma ve güvenlik konularını aşan bir nitelik kazanmıştır. Öyle ki, Anayasanın temel hak ve özgürlükler rejimi, adeta her kesimiyle bu kavramın tam bir denetimi altında toplanmıştır. Genişleyen sadece kavramın kendisi olmaktan öte, siyasal ve toplumsal hayatın her alanında milli güvenlik hegemonik bir belirleyen olmuştur.³⁹ Bu yeni rejimde, hukuki alanda Askeri Yargıtay, güvenlik alanında MGK, yürütme alanında ise Genelkurmay Başkanlığı'na ek olarak kurulan MGK Genel Sekreterliği kanalıyla askeri otoritenin sacayağı tamamlanmıştır.⁴⁰

1982 Anayasası ile MGK'ya yönelik getirilen birinci önemli değişiklik Kurul'un statüsü ile ilgilidir. Sivil üyelerin sayıca askeri üyeleri geçmemesi sağlanarak, beşer kişilik eşit konum kurulmuştur. Aynı zamanda Genelkurmay Başkanı, yine devlet protokolünde bakanlardan önce gelmekte ve ilaveten gündemin belirlenmesinde Başbakan ile eş konumda bulunmaktadır. Diğer yandan, yetki ve görev bakımından eski sistemde "tavsiye" niteliğinde kararlar alan kurum, şimdi bu nitelik belli edilmeden "alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulu'nca öncelikle dikkate alınır" denilerek farklı bir konuma ulaştırılmıştır. Anayasa hükmü ile MGK, milli güvenlik siyaseti konusunda Bakanlar Kurulu'na görüş bildirmekteyse de bu noktada bir zorunluluk görülmemektedir. Ancak Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu'nun 2. maddesinde, devletin milli güvenlik siyaseti tanımlanırken, "Milli Güvenlik Kurulunun

34 Bülent Tanör, *İki Anayasa, 1961-1982*, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1986, s.55.

35 Lütfi Duran, *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul, 1977, s.110'dan aktaran Rona Aybay, "Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu", *AÜSBF Dergisi*, Cilt 33, No. 1, 1978, s.77-78.

36 Lütfi Duran, *İdare Hukuku*, İstanbul, 1982, s. 130'dan aktaran Özdemir, *Rejim ve Asker*, s.274.

37 Aybay, "Milli Güvenlik Kavramı", s.79

38 Metin için bkz. "Türk Pozitif Hukukunun Demokratikleştirilmesine İlişkin TBB Öntasarısı ve Raporları", *İstanbul Barosu Dergisi Özel Sayısı*, 1977.

39 Bu konuda bkz. Bulut Gürpınar, "1982 Anayasası'na Göre Milli Güvenlik Kavramı", *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Aralık 2012, No. 2, s.124-148.

40 Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Gencer Özcan, "Türk Dış Politikasında Oluşum Süreci ve Askeri Yapı", Barry Rubin, Kemal Kirişçi (der.), *Günümüzde Türkiye'nin Dış Politikası*, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2002, s.34-38.

belirlediği görüşler dahilinde, Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilen iç, dış ve savunma hareket tarzlarına ait esasları kapsayan siyaset⁴¹ denilerek, bu görüşlere bir bağlayıcılık kazandırılmıştır. Ayrıca, Anayasadaki değişikliklerle, Kurul'un, Devletin varlığı, bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması konularında alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararların Bakanlar Kurulu'nca öncelikle dikkate alınması ifadesi, Bakanlar Kurulu'nu bağlayıcı ve MGK'yı Bakanlar Kurulu iradesinin üzerinde gören bir görüşe işaret etmekte,⁴² hükümetin milli güvenlik siyasetinin MGK'da oluşturulduğu izlenimi vermektedir. MGK ve MGK Genel Sekreterliği, Anayasada tanımlanan görev ve yetkilerini, devletin ideolojisinin "resmi" sınırlarını çizen bir icrai kurum olmaya doğru genişletmiştir. Bu sınırın dahilinde gerekli tedbirleri belirleme, bir anlamda "hareket tarzını oluşturma", uygulamada MGK'nın birçok sosyal ve siyasi alanda görüş "bildirmesi"ne yol açmıştır.

Kararların nasıl alındığı konusunda ise, ilgili kanunun 7. maddesinin "oçokluğu ile alınır," hükmüne karşılık kamuoyuna yansıyan biçimiyle oylamadan çok "mutabakat" mekanizmasının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş'in sözleri de bu "kanı"yı doğrular niteliktedir: "MGK'da parmak hesabı olmaz. Bugüne kadar da hiç olmadı. MGK'da işlem şöyle olur: Bazı konular masaya gelir. Cumhurbaşkanı ve başbakan teklif eder. Biz de sözünü ettiğim değerlendirmeler sonucunda görüşümüzü söyleriz."⁴³

Avrupa Birliği'ne uyum süreci çerçevesinde gerçekleştirilen 2001 ve 2003 değişikliklerinin asker-sivil ilişkilerinde demokratikleşme yönünde aşamalı bir gidişi yansıttığı, Yazıcı'nın yorumuyla "Türk hukuk düzeninin, Avrupa Birliği'nin temelinde yer alan, demokrasinin evrensel ilkelerine uyumlu kılınması ve Türkiye'nin küreselleşen dünyanın bir parçası haline gelmesinin"⁴⁴ sağlandığı belirtilebilir. Değişikliklerle MGK üye sayısında asker-sivil eşitliği siviller lehine düzenlenmiş, kararların Bakanlar Kurulu tarafından değerlendirilecek ve uygun görülmesi halinde benimsenecek tavsiye kararları olduğu vurgulanmış, 2003'te ise iki ayda bir toplanması hükme bağlanmıştır. Ancak bu değişikliklerin gerektirdiği iç tutarlılık, Anayasanın bütününe yansıtılmadığı ve buna uygun yeni bir sisteme geçilmediği için, yeni sorunlar ve buna bağlı olarak da yeni tartışmaları gündeme getirmiştir.⁴⁵ Gerçekleştirilen değişikliklerin demokratikleşme, çoğulculuk ve sivilleşme

41 9 Kasım 1983 tarih ve 2945 sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu, Madde 2/b.

42 Tezkan, *Siyaset, Strateji ve Milli Güvenlik*, s.26.

43 Uğur Şevkat, "Güreş'ten MGK'ya Açıklık", *Sabah*, 25 Nisan 1993, s.6. Bu cümledeki "biz" özellikle dikkat çekicidir. Güreş'in "Biz" derken kurumsal bir kimlik çerçevesinde Genelkurmay Başkanlığı/ordudan bahsettiği düşünülebilir. MGK, medya ve birçok yazar tarafından TSK/ordu anlamında kullanılmaktadır. Kararların oybirliği ile alınması, askerlerin kurulda "askeri disiplin" çerçevesinde bir bütün olarak hareket etmeleri, kimi zaman toplantıların askeri mekanlarda (örneğin 25 Temmuz 1984 tarihindeki toplantı İstanbul Kalender Orduevi'nde, 31 Ağustos 1989 tarihli toplantının İstanbul Deniz Harp Okulu'nda Dönem mezunlarının diplomalarının verilmesinin ardından) yapılması MGK'nın (ya da alınan kararların) yapısı hakkında bir fikir verebilir.

44 Yazıcı, *Demokratikleşme Sürecinde*, s.17.

45 Fazıl Sağlam, "2001 Yılı Anayasa Değişikliğinin Yaratabileceği Bazı Sorunlar ve Bunların Çözüm Olanakları", *Anayasa Yargısı*, Cilt 19, 2002, s.288.

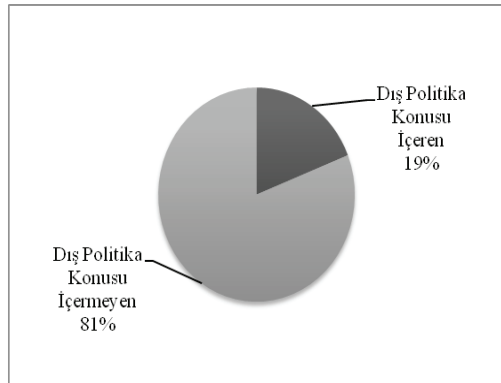
için henüz yeterli olmadığı, bunun ötesinde uygulamanın biçimlenmesi ve söylemlerin sivilleşmesi için “pratik” gereksiniminin varolmaya devam ettiği söylenebilir. Diğer yandan AK Parti iktidarı ve siyasal sistemde askeri bürokrasinin etkinliğinin azalması ile asker-sivil ilişkilerinde yaşanan değişim, MGK’nın etkililiğine de yansımıştır. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından MGK’daki asker-sivil ayrımlı oturma düzeninin değiştirilmesi, toplantıların ardından TBMM Başkanı ve anamuhalefet partisi liderlerinin Köşke davet edilerek toplantıya ilişkin bilgi verilmesi gibi uygulamalar, pratik gereksinimini karşılama açısından önemli adımlardır. Tarihsel olarak sunulan MGK’nın geçirdiği değişim, MGK basın bildirimlerine ne biçimde yansımıştır, milli güvenlik kavramının içeriği nasıl değişmiştir, bu iki değişimde paralellik olabilir mi? Bundan sonraki bölümler MGK’daki dönüşümü izleyerek, bu sorulara yanıt vermeye ve MGK’nın dış politikada milli güvenlik algısını sergilemeye çalışacaktır.

MGK ve Dış Politika

Bildirilerde Dış Politika Konularının Yer Almaya Başlaması

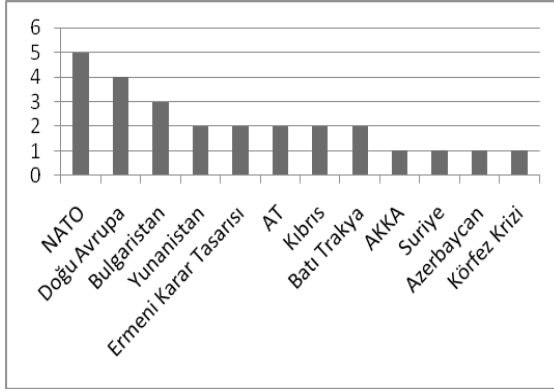
1982 Anayasası döneminde MGK’nın basın bildirimlerinin taranması ile uygulamada hangi konularla ilgilendiğini görmek olasıdır. MGK basın bildirimlerinin makro yapısına bakıldığında metin, öncelikle ne zaman, kimin başkanlığında, (bazen) nerede, kimlerle toplandığını, son olarak da görüşülen konuları içerir. Metinlerin yapısının hemen hemen birbiriyle aynı olması, bu konuda bir biçimin belirlenip, onun üzerinden yeni belgelerin yazıldığı izlenimini vermektedir.

İncelenen yıllar içerisinde, 1984, 1985, 1986, 1989 ve 1990 yıllarında 12’şer, 1987’de 8, 1988’de 11 toplantı olmak üzere MGK’da 79 toplantı gerçekleşmiş, bu toplantıların 15’inde dış politika konuları basın bildirimlerine yansımıştır.⁴⁶ MGK basın bildirimlerinde dış politikanın ağırlık oranı ve bildirilerde belirtildiği biçimiyle dış politika konuları şu biçimdedir:

Şekil 1: 1985–1991 MGK Basın Bildirimlerinde Dış Politikanın Ağırlığı (%19).

46 MGK’nın basın bildirimlerinde dış politikaya ilişkin konular tablosu için bkz. Ek 1.

Şekil 2: 1985–1991 MGK Basın Bildirilerinde Dış Politika Konularının Dağılımı (1985–1991).

1984 yılına ait basın bildirileri incelendiğinde, kurulun “iç ve dış olaylarda meydana gelen gelişmeleri”⁴⁷ görüştüğü, gözden geçirdiği, değerlendirdiği görülür. Kimi toplantılarda ise Anayasanın diline uygun biçimde bunları “Hükümete bildirmeye” kararlaştırılmıştır.⁴⁸ Bu dönemdeki basın bildirileri çoğunlukla genel ifadelerin kullanıldığı kapalı metinlerdir.⁴⁹

Şekil 1’den de görülebileceği gibi, basın bildirilerinde daha çok iç politika ile ilgili konulara değinilmiş, bir anlamda milli güvenlik daha çok “içeriye” ilişkin olarak tanımlanmıştır. Değinilen konular üç başlıkta toplanabilir: Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal (OHAL), TV yayınları ve İstanbul’un temel sorunları. Sıkıyönetim ve OHAL’ler MGK basın bildirilerinde en çok ele alınan konudur; bu kararlar Hükümet ve TBMM’ce aynen uygulanmış, sonuçta 30 Aralık 2002 tarihine kadar yurdun çeşitli bölgelerinde olağanüstü hal devam etmiştir.⁵⁰ İç politikaya ilişkin ele alınan ikinci konu TV yayınlarıdır: “Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının okuma yazma ve sınava hazırlık programları ile Anadolu Üniversitesi açık yüksek öğretim programının televizyondan yayınlanması için, haftalık yayın süresinin uzatılmasına ilişkin görüşü”⁵¹ ya da “Televiz-

47 08 Şubat, 24 Nisan, 06 Mayıs, 28 Haziran, 27 Temmuz, 29 Ağustos, 26 Eylül, 29 Kasım ve 27 Aralık tarihli toplantıların basın bildirilerinde bu cümle kalıpları görülebilir. Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildirileri1984.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

48 Örneğin, 08 Şubat, 26 Eylül ve 26 Ekim Toplantılarının Basın Bildirileri, <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildirileri1984.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

49 Bu kapalılığa en iyi örneklerden biri, MGK’nın 24 Nisan 1984 tarihli toplantıda “iç ve dış olaylarda meydana gelen gelişmeleri gözden geçirildiği” belirtilirken, 6 Mayıs tarihli bir sonraki toplantının bildirisinde “24 Nisan 1984 tarihinde görüşmeye başladığı iç ve dış siyaset olayları üzerindeki değerlendirmelerine devam etmiştir.” denilmesidir. Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1984/6mayis1984.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

50 Bkz. 1 Mart 1984, 28 Haziran 1984, 26 Ekim 1984, 24 Şubat 1985, 31 Ekim 1985, 2 Mart 1986, 27 Şubat 1987 ve 19 Şubat 1988 tarihli basın bildirileri. Ayrıca bkz. Ahmet Şık, “OHAL’den ‘Bu hal’e Neler Değiştirdi?”, *Radikal*, 24 Kasım 2002.

51 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1984/8subat1984.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

yon Yayın Sürelerinin uzatılması konusunda olumlu görüşü” biçiminde örneklenebilir.⁵² Son olarak İstanbul’un temel sorunları ve bunların çözüme kavuşturulabilmesi için “bir raporun ön müzakeresi”⁵³ yapılmış “yürütülmekte olan çalışmaların sürdürülmesi(ne)”⁵⁴ karar verilmiştir.

1985 yılına gelindiğinde, dış politikaya ilişkin bildirimlerde genel kalıplara ek olarak “ayrıca” başlığı altında ülke isimlerine ve sorunlara değinilmeye başlandığı görülür.⁵⁵ 26 Ocak 1985 tarihli MGK basın bildirisinde Kurul, Yunanistan’ın aldığı yeni savunma stratejisi kararı ve Türkiye’ye karşı uygulamakta olduğu politikanın da değerlendirmesini yapmış ve Yunanistan’ın bu politikası karşısında alınması gereken askeri ve siyasi tedbirlerin Hükümete bildirilmesine karar vermiştir. Dış politikaya dönük ikinci özgül değinme, yine Yunanistan’a ilişkin olarak 25 Mart 1987 tarihli toplantının bildirisindedir:

Milli Güvenlik Kurulu bu toplantısında, iç ve dış olaylarda meydana gelen gelişmeleri ve Yunanistan’ın Ege’de izlediği gayri hukuki ve tek taraflı kararlara dayalı siyasetini de değerlendirmiştir.

Ege’nin bütünü Yunan hakimiyeti altına sokmak isteyen bu siyaset karşısında, bu ülkenin Ege’deki emrivakilerine kesin olarak karşı çıkılması, Türkiye’nin hak ve menfaatlerinin korunması için alınmış ve alınması gerekli önlemlerin titizlikle uygulanması hususunu hükümete bildirmeye karar vermiştir.⁵⁶

Bu metnin yazılış biçiminden, kullanılan dilden, diplomatik üsluptan (“gayri hukuki” ve “tek taraflı kararlar”, “emrivakiler”, “hak ve menfaatlerin korunması” ve “gerekli önlemlerin titizlikle uygulanması” gibi kalıplar genellikle dış politika bürokrasisinin kullandığı terimlerden) MGK’nın adeta Yunanistan’a seslendiği düşünülebilir. Ancak Anayasadaki konumunu koruyarak “hükümete bildirmeye karar vermiştir.” Aynı zamanda bu Basın Bildirisi ile MGK dış politikada ilk kez *değerlendirme* yapmıştır.

Dış politika alanında Yunanistan’la birlikte genel ifadelerden özel ifadelere geçiş, NATO ile devam etmiştir. MGK, gerçekleşecek NATO Zirvesi’nden önce, 28 Şubat 1989’da “Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri ve NATO Nükleer Silah Modernizasyonu Çalışmaları ile ilgili gelişmeleri”⁵⁷, ikinci olarak 29 Mayıs Zirvesi’nden önce “Kısa Menzilli Nükleer Silahların Modernizasyonu ve bu kategori silahların daha aşağı düzeylerde dengelenmesi konularını ve bununla bağlantılı olarak Zirve Toplantısı’nda ta-

52 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1984/26eyul1984.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

53 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1990/28aralik1990.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

54 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1991/22subat1991.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

55 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1985/26ocak1985.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

56 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1987/25mart1987.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

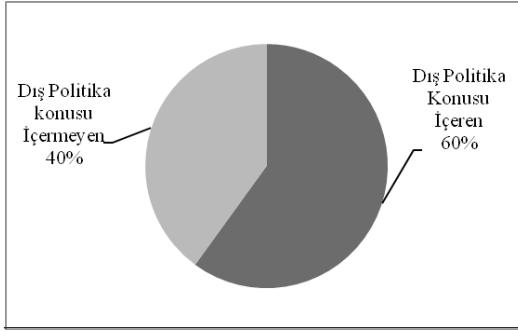
57 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1989/28subat1989.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009). Toplantıdan sonra Genelkurmay Başkanlığı nükleer modernizasyon konusunda bir rapor hazırlamıştır. Ayrıntılar için bkz. Nur Batur ve Cenk Başlamış, “Türkiye’ye Çifte Baskı”, *Milliyet*, 11 Mart 1989, s.9.

kip edilecek hareket tarzını”, görüşmüştür.⁵⁸ Basın bildirisinde “Açıklama yarın Dışişleri Bakanlığınca yapılacaktır” denilmiş ve gazetelere MGK’nın ayrıntılı bildirisi yansıtılmıştır.⁵⁹ Bir anlamda MGK anayasal konumunu korumakla birlikte, egemen söylem basın aracılığıyla sunulmuştur.

Özetle 1980’li yıllar ile 1990’lı yılların başında MGK ve dış politika ilişkisine bakıldığında, MGK’nın, toplantı basın bildirimlerinden ziyade, basın açıklamaları yoluyla milli güvenlik söylemini kamuoyuna yansıttığı söylenebilir. NATO askeri açıdan MGK’nın ilgi alanına içkin bir konu olarak değerlendirilirken, özellikle Dışişleri Bakanlığı’nı açıklama yapacağına dair referans göstermesi, bir yönüyle “görev yüklemesi”, bir örtük “iktidar” sunumu olarak değerlendirilebilir. MGK bildirimleri, bu dönemde dış politikada konu anlamında dar bir çerçevede kalmayı yeğlese de, tıpkı iç politikada sıkıyönetim ve OHAL süre uzatmalarında olduğu gibi, politika belirleyen, yön gösteren, kamuoyunu hedefleyen konumundadır.

Bildirilerde Dış Politikanın Ağırlığının Artması

Basın bildirimlerinde makro yapının aynen korunduğu 1990’lı yıllarda, mikro yapıda dış politikanın ağırlığının arttığı ve konuların çeşitlendiği göze çarpar. Buna göre, 1991 yılında 17; 1992 ve 1994’te 13; 1995’te 15; 1993, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001 ve 2002 yıllarında ise 12 olmak üzere toplam 154 toplantının basın bildirisi incelendiğinde bunların 92’sinde dış politika konularının basın bildirimlerine yansıdığı görülmektedir.⁶⁰ Böylelikle MGK basın bildirimlerinde ele alınan dış politika konularının oranı bu dönemde yaklaşık yüzde 60’a çıkmıştır.

Şekil 3: 1991–2003 MGK Basın Bildirimlerinde Dış Politikanın Ağırlığı (Yüzde 60).

58 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1989/26mayis1989.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

59 Haberde, Zirvede Türkiye’nin hangi stratejileri izleyeceği, “kırmızı çizgileri” ayrıntılı biçimde anlatılmıştır. “Bir bildiri yayınlayan MGK, NATO’da kısa menzilli silahlar için Türkiye’nin şimdiye kadar savunduğu fikirlerde değişiklik yapmama kararında olduğunu duyurdu.” Haber için bkz. “Türkiye Uzlaştırıcı”, *Milliyet*, 28 Mayıs 1989, s.12.

60 1991–2003 yılları arasında MGK’nın basın bildirimlerinde görüşülen dış politika konuları için bkz. Ek 2.

Bildirilerde iç politika konuları önemini korumuş, Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal (OHAL), İstanbul'un temel sorunları gibi önceki dönemdeki konulara ek olarak, Boğazlar Tüzüğü ve Boğazlar'ın güvenliği ile ilgili olarak alınması gereken tedbirler⁶¹, cezaevleri sorunları,⁶² yaz turizmi beklentileri ve turizm güvenliği⁶³ gibi birçok farklı konu ele alınmıştır. Bu yönüyle milli güvenliğin tanımının turizmi içine alacak biçimde genişlemesi düşündürücüdür.

Dış politika konularında, önceki döneme kıyasla artış yaşanmasında uluslararası gelişmelerin etkisinin olduğu düşünülebilir. İki kutuplu dünyanın sona erışı ile karmaşıklaşan uluslararası sistem ile Türkiye'de istikrarsız koalisyon hükümetleri iktidarları birleşince, MGK dış politika alanı ile daha fazla ilgilenmeye, bu alanda daha fazla söz söylemeye başlamıştır. MGK basın bildirimlerinde dış politika konuları çeşitlenmiş, yeni sorunların/alanların ortaya çıkışı bildirimlere yansımıştır. 1991 sonrasında Bosna-Hersek, Balkanlar, Afganistan, Azerbaycan ve Kafkasya'nın MGK basın bildirimlerinde yer edindiği, Avrupa Birliği'nin de görece önem kazandığı görülmektedir. Bu dönemde siyasi iktidarların etkisizliğinin de bir sonucu olarak, ulusun güvenliği ile devletin güvenliği özdeşleşmiş, milli güvenlik özel uzmanlık ve gizlilik gerektiren teknik bir konu olarak tanımlanmaya başlamış ve politik sorunlar güvenlikleştirilerek siyasal süreçlerin dışına taşınmasına dönük uygulamalar yaygınlık kazanmıştır. Askeri yetkililerin "Türkiye'nin bir asker devleti"⁶⁴ olduğu düşüncesi ile paralel bir biçimde, çok çeşitli iç ve dış politika konularının yanı sıra ekonomi, eğitim vb. alanlara ilişkin konular da doksanlı yıllar boyunca milli güvenlik meselesi olarak MGK'nın gündemine gelmiş ve milli güvenlik kapsamında değerlendirilmiştir.⁶⁵

MGK'nın bu denli (y)etki kazanmasının önemli nedenlerinin başında Türkiye'de öncelikli güvenlik sorunu olarak tanımlanan terör gelmektedir. MGK basın bildirimlerine bakıldığında 1980'li yıllarda sorun "Güneydoğu Anadolu" kodlamasıyla ele alınmış, MGK, terör sözcüğünü kullanmakta temkinli davranmayı tercih etmiştir.⁶⁶ 1990 yılında ise, sorunun adı "Güneydoğu'da yaşanan terörist ve anarşik olaylar" olarak konmuş,⁶⁷ bu

61 Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1995/27aralik1995.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

62 Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1996/22mart1996.htm>; <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1996/27agustos1996.htm>; <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1997/2nisan1997.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

63 Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1997/2nisan1997.htm> (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

64 Sebahattin Önkibar, "Bosna'da Müslüman Katliamı Yapılıyor", *Türkiye*, 9 Ekim 1992.

65 Gencer Özcan, "Türkiye'de Siyasal Rejim ve Güvenlikleştirme Sorunsalı", *Prof. Dr. Kemali Saybaşılı'ya Armağan* Burak Ülman ve İsmet Akça (der.), İstanbul, Bağlam Yayınları, 2006, s.365.

66 Kullanılan ifadelerle örnek olarak şunlar verilebilir: "İç olaylarda, özellikle Güneydoğu Anadolu'daki son gelişmeleri ve alınması gereken ilave tedbirler.", "Güneydoğu Anadolu'da güvenlik kuvvetlerinin görevlerini yerine getirmedeki üstün gayretlerini memnuniyetle kaydetmiştir.", "Güneydoğu Anadolu'da güvenlik ve asayiş durumu." <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1989/31agustos1989.htm>, <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1989/26ekim1989.htm> ve <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1989/29aralik1989.htm>, (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

67 Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1990/28mart1990.htm>, (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009).

dönemden itibaren neredeyse her toplantıda konu basın bildirimlerine yansımıştır. 1992 yılında gözden geçirilerek yenilenen Milli Güvenlik Siyaseti Belgesi'nde daha önce Yunanistan ve Rusya Federasyonu'na göre düzenlenen "savunma konsepti" değiştirilerek ilk kez yapılan iç tehdit değerlendirmesiyle bölücülükle savaşım ilk sıraya alınırken, kaynağı Suriye-İran-Irak olarak saptanmıştır.⁶⁸ Dış politika konuları ile sınırlanan bu çalışma açısından konunun ilginç olan yanı, PKK ve su sorunları ile gündemde yer tutan Suriye'nin ve diğer bir iç tehdit kaynağı olarak değerlendirilen İran'ın, beşten daha az sayıda toplantının basın bildirimlerinde yer almasıdır. Oysa, MGK'nın İran ve Suriye'ye dönük değerlendirme ve politikalarının olduğunu muhalefet partisi lideri Bülent Ecevit'in 28 Şubat sürecinin ardından yaptığı bir yorum ortaya koymaktadır:

İran ve Suriye ile ilişkilerimiz gerek iç gerek dış güvenliğimiz açısından son derecede önemli; fakat devletin, bu ülkelerle ilgili değerlendirmelerini ve politikasını kim belirtiyor; o da belli değil; ama Başbakanın değerlendirmesi ve politikasıyla, Cumhurbaşkanının veya Genelkurmayın ve Milli Güvenlik Kurulunun değerlendirmelerinin ve politikalarının birbirinden çok farklı olduğu belli.⁶⁹

Bu değerlendirmeden de anlaşılacağı gibi, MGK'nın bu dönemde Suriye ve İran'a yönelik "değerlendirme" ve "politikaları" vardır, ancak bu resmi olarak bildirimlere yansımamıştır. MGK'da Suriye ve İran'ın ele alındığının resmi kanaldan basın bildirimleri ile açıklanmasının ikili ilişkilerde var olan sıkıntılı durumu artıracakı düşünülmüş olabilir. Ancak askeri bürokrasi/hükümet basına sıklıkla verdikleri demeçlerle kamuoyuna bu konulardaki hassasiyetlerini iletmiştir. Bir önceki dönemde olduğu gibi, "kritik" mesajlar bildirim yoluyla değil, basın aracılığıyla sunulmuştur.⁷⁰ MGK'nın terör bağlamında dış ülkelere değinirken oldukça "diplomatik" bir üslup kullandığı, ülkeleri ismen zikretmekten kaçınarak, "dış destek" çerçevesinde değindiği söylenebilir. MGK, PKK'yı "dış destekli iç güvenlik sorunu" olarak tanımlamış, bu nedenle, desteğin kesilmesi için "dışarı"ya seslenmekle birlikte, yoğunlukla Türkiye kamuoyunu hedeflemiştir. Bu sırada da özellikle dışarıdan gelebilecek eleştirileri karşılar biçimde insan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasi vurgusuna bildirimlerde ağırlık vermiş, kapsamlı önlemlerin değerlendirildiği ve topeyken bir anlayışın hakim olduğunu kararlarında tekrarlamaya devam etmiştir.⁷¹

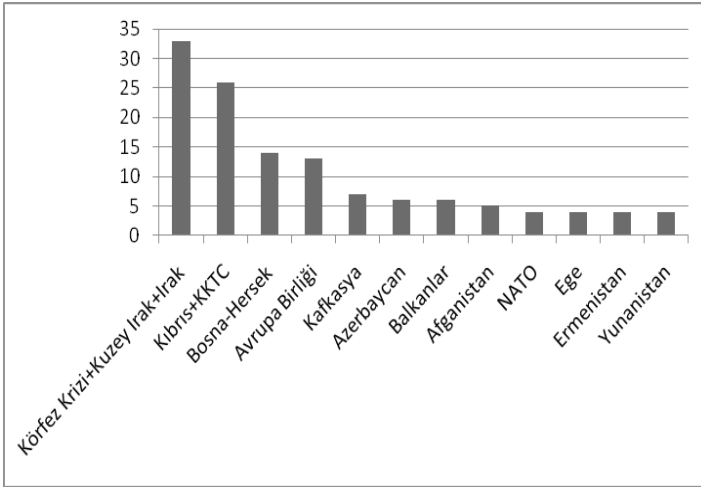
68 "MİT Müsteşarı Veda Etti", *Cumhuriyet*, 01 Ağustos 1992, s.7.

69 *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: 20, Yasama Yılı: 2, Cilt: 24, 78 inci Birleşim 04 Nisan 1997, s. 19.

70 1989 yılının son MGK toplantısından hemen önce basında tartışılacak konular yer almış, toplantı günü basın bildirisinin aynısı gazetelerde harfi harfine basılmış ancak içeriğe dair açıklama yapılmamıştır. Ancak toplantıdan birkaç gün önce, MGK'nın uzun zamandır su sorunu nedeniyle Suriye'yi tartıştığı basına yansıyan haberlerdendir. Öyle ki, Savunma Bakanı Sefa Giray'ın haberin spotuna taşınan sözleri şu biçimdedir: "Ordu kaydırması diye bir şey şimdilik söz konusu değil, ancak biz hazırız." *Milliyet*, "Suriye Sorunu MGK'da", 24 Aralık 1989, s.15. MGK'nın bu "mesaj"dan öte bir adım atmamayı tercih ettiği söylenebilir. Giray'ın bu açıklaması, MGK'nın basın bildirimlerinde, toplantılarda konuşulanları "başlık" halinde bile yansıtmadığı yorumuna varılabilmesi açısından önemlidir.

71 Örneğin, MGK'nın 20 Nisan 1992 tarihli toplantısı, Suriye ziyareti sonuçlarının İçişleri Bakanı tarafından sunulan bir raporla başlamış, "terörizmle mücadelede uluslararası taahhütler çerçevesinde işbirliği yükümlülükleri bulunan tüm katılımcı ülkelerin ilkeli ve tutarlı yaklaşımlarına atfedilen önemin iç ve dış kamuoylarına intikal ettirilmiş bulunduğuna dikkat

Bu dönemde basın bildirimlerinde ele alınan dış politika konularına bakıldığında, Kuveyt Krizi'nin gündeme gelmesi ve Türkiye'nin bu süreçte kendini olayların merkezinde konumlandırması ve devamında yaşanan mülteci ve terör sorunları nedeniyle konuların üçte biri (Körfez Krizi 8, Kuzey Irak 11, Irak 14) Körfez Krizi/Kuzey Irak/İrak olmuştur. Yunanistan'ın önceki dönemdeki konumu bu yıllarda sürmüş, "Batı Trakya" olarak adlandırılan konunun yerine "Ege" başlığının açıldığı görülmüştür. Benzer biçimde, Kıbrıs konusu da gerek Türk dış politikasının "geleneksel" bir unsuru olması gerekse MGK açısından doğrudan güvenliğe ilişkin tanımlanması ile ayrıcalıklıdır. Bu iki konunun "ağırlığı" tabloda görülebilir:

Şekil 4: Basın Bildirimlerinde Dış Politika Konularının Dağılımı (1991-2003).

Dönemin basın bildirimlerinin özelliklerini yansıtmaması açısından, Körfez Krizi ve Azerbaycan konularının ele alındığı basın bildirimleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Mikro yapı açısından değerlendirildiğinde, MGK'nın Anayasada tanımlanan "gerekli koordinasyonun sağlanması" işlevini, Körfez Savaşı'nda neredeyse her alanda sergilediği görülmüştür. Ancak bundan da öte özellikle Nisan ayındaki ilk olağanüstü toplantının basın bildirisi, MGK'nın BM Güvenlik Konseyi'ne seslenmesi ve acil toplantıya çağırmasıyla, neredeyse etki alanını Türkiye'nin sınırlarının ötesine taşıdığını göstermektedir:

1. Milli Güvenlik Kurulu bu toplantısında; Güneydoğu sınırlarımız yakınında cereyan eden olaylar ve gelişmelerle ilgili bilgileri değerlendirmiştir. Şu ana kadar, sınırlarımızda ülkemize sığınmak üzere toplanan ve büyük çoğunluğunu kadın ve çocukların teşkil ettiği 200 bini aşkın insanın ölüm

çekilmiştir." Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basimbildiri1992/20nisan1992.htm>, (Erişim Tarihi 31 Ağustos 2009). Böylece bir kez daha isim verilmeden "ülkeler" ilkel ve tutarlı olmaya çağırılmıştır. Ancak bildirinin muhatabı iç ve dış kamuoyudur. Dış kamuoyu vurgusu, doğrudan ülkelere sesleniş olarak yorumlanabilir. Dikkati çeken, Suriye gezisinin anlatıldığı bu programın böyle bir sonuçla bağlanması, ancak "ülkeler" sözcüğünün kullanılmasıdır. Bunun anlamı, MGK dilinden ifade edilirse, "başta Suriye olmak üzere diğer işbirliği yükümlülükleri bulunan" ülkeler olarak yorumlanabilir.

tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu tespit etmiştir. Bu insanlar uzaktan havan atışları ve askeri baskıyla ülkemize sığınmaya zorlanmaktadır.

2. Milli Güvenlik Kurulu, 1988 Ağustos ayında benzeri bir durumda Hükümetimizin gösterdiği insani yaklaşımdan hareketle, bu kere daha büyük boyutlarda önümüze çıkan bu insani sorunu aynı düşüncelerle değerlendirmiş ve insan haklarının temel unsurunu teşkil eden yaşama hakkının korunması için gereken insani tedbirleri almayı kararlaştırmıştır.

Bu çerçevede olmak üzere aşağıdaki tedbir ve teşebbüslere tevessül olunmaktadır:

- (a) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin derhal toplantıya çağırılarak, savaş sınırlarını aşan ve çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan *sivil halka* yönelik bu ciddi tecavüzü izah ve tedbirlerinin alınmasının talep edilmesi kararlaştırılmıştır. *Birleşmiş Milletler ailesi ve dünya kamuoyu bu acı manzaraya bigane kalmamalıdır.*
- (b) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin Ankara'daki Büyükelçileri Dışişleri Bakanlığına davet edilerek, mevcut bilgiler ışığında durum kendilerine anlatılıp, insani bakımdan gerekli tedbirlerin alınması yolunda gerek Güvenlik Konseyi içinde, gerek ikili planda etkilerini kullanmaları istenmektedir.
- (c) Irak'ın Ankara Büyükelçisi keza Dışişleri Bakanlığına davet edilerek, Güneydoğu sınırimızda birikmiş *kadın ve çocuklardan oluşan sivillere* karşı Irak birliklerince yöneltilen saldırıların durdurulması talep edilmekte ve ayrıca Irak Hükümetinin kendisince arzu edilmeyen yüzbinlerce *sivil insanı* ülkemize sığınmaya zorlamasının, insan hakları ve milletlerarası hukuka aykırı düşmesine ilaveten iyi komşuluk ilişkilerimizi de ciddi bir şekilde sarsan bir olay niteliğinde değerlendirildiğini derhal hükümetine iletmesi istenmektedir.
- (d) Diğer taraftan, hududumuzda birikmiş bulunan söz konusu *masum insanların* icabında acil gıda ve ilaç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik tedbirlerin ilgili makamlarca derhal alınması *Hükümete önerilmiştir.*
- (e) *Milli Güvenlik Kurulu ve Hükümetimiz*, gelişmeleri, insani boyutları ve özellikle sınır güvenliğimiz açısından yakından izlemeye devam edecektir. Sınır güvenliğimizle ilgili her türlü tedbir alınmıştır.⁷²

Mikro yapı açısından, MGK basın bildirimlerinde genel olarak yeğlenen paragraflı anlatımın yerini, didaktik bir üslupta maddeler halinde anlatım almıştır. Hükümet programlarına benzer biçimiyle bilgi veren, rakamlar içeren tespitler aktarılmış, bildiri adeta bir rapor gibi yazılmıştır. "İnsan hakları" ve özelden yaşama hakkından hareket edilerek alınan tedbirlerin sıralandığı maddelerde; MGK ilk olarak BM Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağırılmış, tedbir alınmasını isterken metinde doğrudan

72 Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1991/02nisan1991.htm> (Erişim tarihi: 21 Şubat 2010).

BM'ye ve dünya kamuoyuna seslenmiştir. Bakanlar Kurulu'nu aşarak bu bildiriye adeta dünya kamuoyuna tavsiyeler vermiş, bir dış politika kuruluşu gibi BM ile doğrudan temaslara geçilmesi, Irak'ın Ankara Büyükelçisi ile görüşülmesi ve BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyeleri'nin Ankara'daki Büyükelçilerine durum anlatılıp etkilerini kullanmalarının istenmesi kararlaştırılmıştır.

Metinde MGK, BM'den ya da dünya kamuoyunu, durumdan habersiz oldukları varsayımıyla bilgilendirerek, etkilerini kullanmalarını istemektedir. Bu yönüyle MGK'nın metnin biçimine uygun olarak yukarıdan bir bakışla BM ve dünya kamuoyuna tavsiyelerde bulunduğu söylenebilir. Aynı zamanda neredeyse Irak Hükümeti'ne "nota" verilerek durumun, "iyi komşuluk" ilişkilerimizi "ciddi bir şekilde sarsan" bir olay olarak değerlendirildiğinin iletilmesi istenmiştir. Ardından Hükümete öneriler kısmında "icabında" acil gıda ve ilaç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik tedbirlerin "derhal" alınması önerilmiştir. Son kısımda ise "MGK ve Hükümetimiz" başlıklı madde ile Türk kamuoyu bir anlamda teskin edilmeye çalışılırken, MGK'nın kendisini Hükümet'in yanında isimlendirmesi dikkat çekicidir. Bir diğer önemli nokta, metinde değinilen öznelerdir; "insan", "bu insanlar", "sivil halk", "sivililer", "sivil insan" ve "masum insanlar" tanımı kullanılmış, iki kez çoğunluğunu kadın ve çocuklardan oluştuğu vurgulanmıştır.

Metnin yapısı bir bütün olarak incelendiğinde, aslında MGK'nın birincil önceliğinin sınır güvenliği olduğu, ikincil olarak insan hakları sorununa değindiği yorumuna varılabilir. Yaşama hakları vurgulananlarsa, soğuk bir ifadeyle "sivil insanlar"dır. 20 gün sonraki 25 Nisan tarihli ve ardından 21 Mayıs tarihli toplantıda da benzer bir ifade ile "Güneydoğu Anadolu sınırimızda biriken Irak'lı sığınmacılar sorunu ve bununla ilgili gelişmeler"⁷³ ve "Irak'lı sığınmacılara yönelik çalışmalar" denmiştir. Burada bir adım ileri gidilerek "milliyet" tanımlaması yapılmışsa da, ifade kişilere değil, soruna/çalışmalara ilişkin bir tanımlamadır. MGK hem bu "halk"la kendine bir mesafe koymakta hem de etnik kimliğine mümkün olduğu kadar değinmeyerek, bir anlamda tavrını ortaya koymaktadır; yalnızca insan olmaları nedeniyle bu konu gündemdedir ve esas olan sınır güvenliğidir.

Körfez Savaşı ve Güneydoğu'da meydana gelen çatışmalardan hemen sonra MGK'nın olağanüstü toplantıya çağrılmasının nedeni Karabağ sorunu olmuştur:

Dağlık Karabağ bunalımının tırmanışı nedeniyle Kafkaslar bölgesinde barış ve güvenliği daha da geniş çapta tehlikeye düşürme eğilimi gösteren olay ve gelişmeler, diplomatik, askeri ve diğer yönleri itibarıyla gözden geçirilmiş ve çatışmalar sırasında hunharca katledilen masum Azeri soydaşlarımızın kaybı dolayısıyla duyulan teessürün kamuoyuna duyurulması kararlaştırılmıştır.⁷⁴

Kamuoyuna seslenirken, aslında bir yandan gelişmelerin, "diplomatik, askeri ve diğer yönleriyle" tartışıldığı açıklanmaktadır. Mikro yapı açısından değerlendirildiğinde, "hunharca katledilen masum Azeri soydaşlarımız" ön plana çıkan bir ifadedir. Özellikle

73 Bkz. <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1991/25nisan1991.htm> (Erişim Tarihi 28 Ekim 2009).

74 Bkz., <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1992/13mart1992.htm> (Erişim Tarihi 22 Mart 2009).

Irak Savaşı'na ilişkin basın bildirimlerinde geçen “masum insanlar” kalıbı ile kıyaslandığında, MGK'nın bu iki olayı nasıl farklı değerlendirdiğini yansıtmaya açısından önemlidir. Önerilerin ardından, “bugüne değin izlenen politika doğrultusunda” ifadesiyle askeri yöntemden kaçınıldığı izlenimi yaratılırken, insani ve maddi yardımdan yana tutum alındığı ortaya konulmuştur. Önemli olan noktalardan birisi de MGK'nın durumu “devamlı izle-yeceğini” belirtmesidir.

31 Mart 1992 tarihli MGK basın bildirisinde konu ile ilgili olarak yazılan son paragraf önemlidir:

Ayrıca, diğer ülkelerle dostluk ve karşılıklı çıkar ilişkilerine dayanan dış politika ilkelerimiz çerçevesinde, özellikle dil, din, tarih ve kültür yakınlığımız bulunan Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetlerine yönelik olarak, bu ülkelerle aramızdaki müstakbel işbirliği ve dayanışma alanlarını belirlemek amacıyla hazırlanan bir özel milli siyaset belgesi görüşülerek uygun bulunmuş ve Hükümete bildirilmesine karar verilmiştir.⁷⁵

Burada görüldüğü gibi, MGK dış politikaya yönelik çıkarımlar yaparak, ilkeleri bir anlamda belirlemekte “diğer ülkelerle dostluk ve karşılıklı çıkar ilişkilerine dayanan dış politika ilkelerimiz” çerçevesinde dil, din, tarih ve kültür yakınlığımız bulunan Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri'nin ayrıcalıklı öneme sahip olduklarını sezdirmektedir. En önemlisi, bu konuda **özel bir milli siyaset belgesinin** uygun bulunmuş olması ve bunun açıkça basın bildirisine konu olmasıdır.

Özetle, MGK'nın 1990'lı yıllar boyunca basın bildirimlerinde hem dış politika oranını hem de ele aldığı konu çeşitliliğini artırdığı görülmüştür. 1980'li yıllarda basın bildirimlerinde ele alınan dış politika konularının oranının yüzde 19'dan 1990'larda yüzde 60'a çıkması bunun önemli bir göstergesidir. Aynı zamanda mikro yapı açısından hem kullanılan dil hem de yapılan vurgular bir önceki döneme kıyasla “iktidar”ın sergilenmesi açısından daha yoğundur. Diğer yandan, bu dönem basın bildirimlerinde MGK'nın “hedef kitle”nin genişlediğinden, neredeyse dünya kamuoyuna seslendiğinden bahsetmek mümkündür. Milli güvenliğin dış politikadaki yüzünün 1990'lı yıllar boyunca başta Irak ve Kıbrıs olmak üzere ön plana çıkan birçok konu ile tanımlandığı söylenebilir.

Bu dönemde, incelendiği gibi, dilin kullanımı da farklılaşmıştır. 1980'li yıllardaki kapalı metinlerden uzaklaşarak, daha açık ve resmîyetin dışına taşan ifadeleri barındırmaya başlayan basın bildirimleri, özellikle Irak ve Azerbaycan örnekleri kıyaslandığında egemen söylemin dağıtımını açısından önemlidir. Karabağ sorununda Körfez Krizi/Kuzey Irak/İrak'tan farklı bir usulün izlendiği anlaşılmaktadır. Körfez Savaşı'nda önce MGK ardından Bakanlar Kurulu toplanırken, bu kez önce Bakanlar Kurulu ardından MGK toplanmaktadır. Ancak MGK toplantısının ardından Bakanlar Kurulu'nun tekrar toplanması, MGK “tavsiye”leri çerçevesinde konunun yeniden ele alındığının bir göstergesi olabilir. Her ikisinde de Bakanlar Kurulu'nun nihai bir konumu olsa da ilkinde yaşanan pratik düşünüldüğünde yarım saatlik Bakanlar Kurulu toplantıları, burada

⁷⁵ Bkz., <http://mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri1992/31mart1992.htm> (Erişim Tarihi 22 Mart 2009).

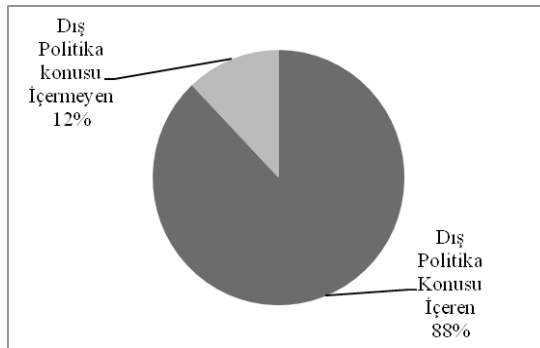
MGK kararlarının kabul edilmesi yorumuna yol açmaktadır. Oysa Karabağ konusunda bundan farklı olarak ilkin Bakanlar Kurulu 2,5 saatlik görüşme yapmakta, ardından MGK toplanmakta, son olarak Bakanlar Kurulu bir anlamda “durum değerlendirmesi” yapmaktadır.

Bir yönüyle MGK'nın Körfez Krizi/Kuzey Irak/İrak'taki tutumuna kıyasla Karabağ sorununda geri planda kaldığı söylenebilir. Bunun nedeni Körfez Savaşı askeri bir sorun algısıyla MGK'yı yetkilendirirken, Karabağ'ın diplomatik yönünün ön planda olması olabilir. Diğer yandan, Körfez Krizi/Kuzey Irak/İrak'ın Türkiye açısından içerideki terör sorunu ile bağlantısı da MGK açısından açıkça ifadelendirilmese de konuya verilen önemi artırmış olabilir.

1990'lı yıllarda MGK basın bildirimleri artık kamuoyunu bilgilendirme, gündem belirleme, politika saptama noktalarına ek olarak, taraf olma ve bunu belirtme aşamasına geçildiğini sergilemiştir.

MGK'nın Yeniden Biçimlenmesi

Kasım 2003 tarihli toplantıda, 2945 sayılı MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu'nda değişiklik yapan 4963 Sayılı Kanun gereğince hazırlanan MGK Genel Sekreterliği Yönetmeliği görüşülerek Bakanlar Kurulu'na gönderilmesine karar verilmiş,⁷⁶ bu tarihten itibaren MGK iki ayda bir toplanmaya başlamıştır. 2004 yılı Nisan ayında Annan Planı çerçevesinde art arda üç kez toplanmasının dışında, günümüze dek MGK olağanüstü toplanmamıştır. Bu yıllardaki 57 MGK basın bildirisinin 50'sinde dış politikaya değinilmiştir, dış politika konularının oranı yaklaşık yüzde 88'dir.⁷⁷

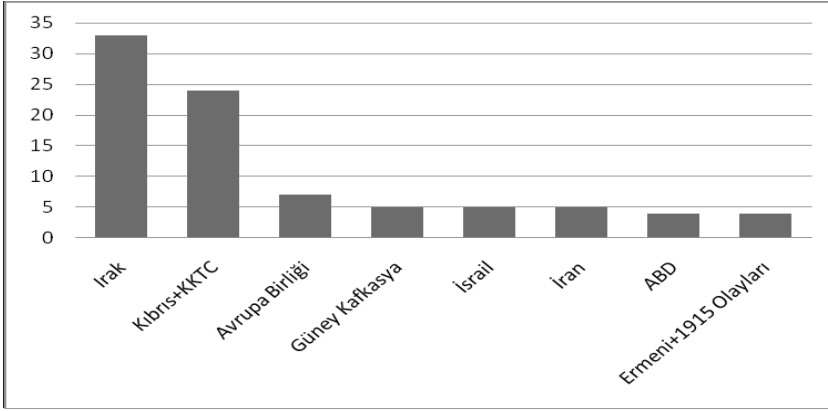
Şekil 5: 2003-2011 MGK Basın Bildirimlerinde Dış Politikanın Ağırlığı (Yüzde 88).

76 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/21kasim2003.html>

(Erişim Tarihi

22.04.2012).

77 Bu dönemde MGK basın bildirimlerinde görüşülen dış politika konuları için bkz. Ek 3.

Şekil 6: Basın Bildirilerinde Dış Politika Konularının Dağılımı (2003–2011).

Bu dönemde 1990'lı yıllarda dış politika konularındaki çeşitlilik yerini, Kıbrıs, Irak ve AB'nin başatlığına bırakmıştır. Basın bildirilerinde ele alınan dış politika konularına enerji güvenliği, Akdeniz ve Karadeniz güvenliği ve bölge güvenliği gibi sınır aşan sorunlar taşınmaya başlamıştır.⁷⁸ Görüldüğü gibi, “güvenlik” ile ilgili konular basın bildirilerinde yer tutarken, konu çeşitliliği 1990'lı yıllara göre azalmıştır. Mikro yapıda dilin sadeleştiği, birkaç paragrafı (ki her paragraf genelde kısa bir cümleden oluşmaktadır) aşmayan basın bildirilerinin kaleme alındığı görülmektedir. Makro yapıdaki en önemli değişiklik, madde anlatım biçimi yine korunmakla birlikte, girişte yer alan katılanlar, toplantı yeri ve mekânına ilişkin bilgilerin 26 Nisan 2002 tarihli toplantıdan itibaren artık basın bildirilerinde kullanılmamasıdır. Bunun yerine, “Milli Güvenlik Kurulu... tarihinde aylık olağan toplantısını yapmıştır.” cümlesi, dışarıdan kişilerin toplantıya katılmaları halinde ise, “ilgili bölümlerine katılmışlardır” ifadesi yer almaktadır.⁷⁹ Böylece katılanların kimliklerinin resmi sıfatlarıyla birlikte sunulması etkisi perçinlenen MGK basın bildirilerinde, bundan böyle yalnızca olağan toplantısını yapan, ek katılanlara yer vermekle yetinen sade bir dile kavuşmuştur.

Önceki dönemlere kıyasla, önemli bir diğer değişiklik, mikro yapıda MGK'nın kendisinden bir özne olarak bahsetmesidir: “Türkiye” ve “Kurul”. Önceki dönemdeki MGK kalıbının yerine, asker-sivil bir araya gelerek genel sorunların görüşüldüğü, “Türkiye” ifadesi benimsenerek, herhangi bir kesimin ağırlığının olmadığı izleniminin sezdirildiği düşünülebilir. “Kurul” ifadesiyle siyasetüstü ya da partilerüstü olduğu, asker-sivil ayrımı olmaksızın tek parçalı bir yapıda olduğunun vurgulanmaya çalışıldığı söylenebilir. Makro yapıdaki bütünlük değiştirilerek, toplantıya katılan kişilerin isimlerinin zikredilmemesi de

78 Bkz., <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2005/18nisan2005.htm>; <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2006/27nisan2006.htm>; <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2006/21agustos2006.htm>;

<http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2008/26haziran2008.html>; <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2009/28nisan2009.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012).

79 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2002/30mayis2002.html> (Erişim Tarihi 22.04.2012).

bu yorumu destekleyebilir. Katılanların resmi kimlikleri bir yana, isimleri bile önemsizdir, önemli olan bir anlamda “Türkiye” için “Türkiye adına” görüşmeler yapan “Kurul”un kendisidir:

Türkiye uluslararası toplumun karşı karşıya bulunduğu bu sorunun barışçı yollarından çözümünden yanadır... Türkiye barışçı bir çözümü yeğlemekle birlikte, askeri bir operasyon kaçınılmaz olduğu takdirde, ulusal çıkarlarını koruyacak önlemler almaktan da geri kalmayacaktır.⁸⁰

Türkiye, askeri operasyonun kısa sürede, bölgenin barış, istikrar ve güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek bir ortamın oluşmasına ve daha fazla can kaybına yol açmayacak biçimde sona ermesini dilemektedir.⁸¹

Kurul, Kıbrıs konusunu da değerlendirmiştir. Türkiye Kıbrıs'ta görüşme yoluyla kapsamlı bir çözüme ulaşılması hedefini desteklemeye devam etmektedir... Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ve Kıbrıs Türk halkını her alanda desteklemeye devam edecektir.⁸²

Kurula sunulan “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Yeni Katılım Ortaklığı Belgesi” hakkında genel bir değerlendirme yapılmış ve önümüzdeki dönemde AB ile ilgili gerçekleştirilecek çalışmalar üzerinde durulmuş...⁸³

“Türkiye” denerek bir anlamda bütün ülkenin temsil edildiği diğer yandan ulusal boyutun ön plana çıkarıldığı yorumuna varılabilir. “Kurul” ve “Türkiye” ifadeleriyle kendini özneleştiren MGK, bir kimliğe kavuşur ancak seçilen tanımlamalara bakıldığında Türkiye'yi temsil ettiğini sezdirmesi, milli güvenlik çağrışımından uzaklaştırmak istemesi düşündürücüdür. Ancak bu dönemde “Türkiye” adına konuşan “Kurul”, bir diğer belirsiz kavrama başvurmuş, Irak, AB ve Kıbrıs gibi konularda ulusal çıkar/yararlara ve “ulusal güvenlik çıkarları”na atıf yapmıştır:

...Türkiye barışçı bir çözümü yeğlemekle birlikte, askeri bir operasyon kaçınılmaz olduğu takdirde, **ulusal çıkarlarını** koruyacak önlemler almaktan da geri kalmayacaktır... Türkiye Büyük Millet Meclisince istenmeyen olası gelişmelere karşı tümüyle Türkiye'nin **ulusal çıkarlarını** korumak üzere gerekli görülecek askeri önlemlere işlerlik kazandırılmasına yönelik kararların alınmasını sağlayacak adımların, gelişmeler izlenerek belirlenecek bir taktim uyarınca hükümet tarafından atılması konusunda tavsiyede bulunulması kararlaştırılmıştır.⁸⁴

...Irak'ta...meydana gelen gelişmeler, Türkiye'nin **ulusal çıkarlarını** ve güvenliğini doğrudan ilgilendirmektedir... Yanıbaşımızda sürmekte olan savaş koşullarında ülkemizin **ulusal çıkarlarının** gerektirdiği politikalar devleti-

80 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/31ocak2003.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012).

81 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/28mart2003.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012).

82 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/28mart2003.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012).

83 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/26haziran2003.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012).

84 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/31ocak2003.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012), (Vurgular yazara aittir).

mizin ilgili makamları arasında etkin bir eşgüdüm içinde yürütülmektedir. Kamuoyunda zihin karışıklığına yol açan ve **ulusal güvenlik çıkarlarının** korunması yönünde demokratik toplumlarda geçerli sorumluluk anlayışıyla da bağdaşmayan yanlış bilgilendirme ve yorumlara değer verilmemesi, ulusumuzun birlik ve beraberlik içinde serinkanlılığını koruması her zaman- kinden fazla önem taşımaktadır.⁸⁵

Kıbrıs ve Irak'la birlikte, güvenliğimizi yakından ilgilendiren tüm dış politik gelişmeler, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olma kararlılığı **ulusal yararlarımız** doğrultusunda kapsamlı olarak değerlendirilmiştir.⁸⁶

Bu metinler birlikte değerlendirildiğinde, 2000'li yıllarda MGK tarafından Türkiye'nin ulusal çıkar/yarar/güvenlik koordinatlarının AB'ye üye olma kararlılığı, Irak ve Kıbrıs konularında çizildiği görülmektedir.

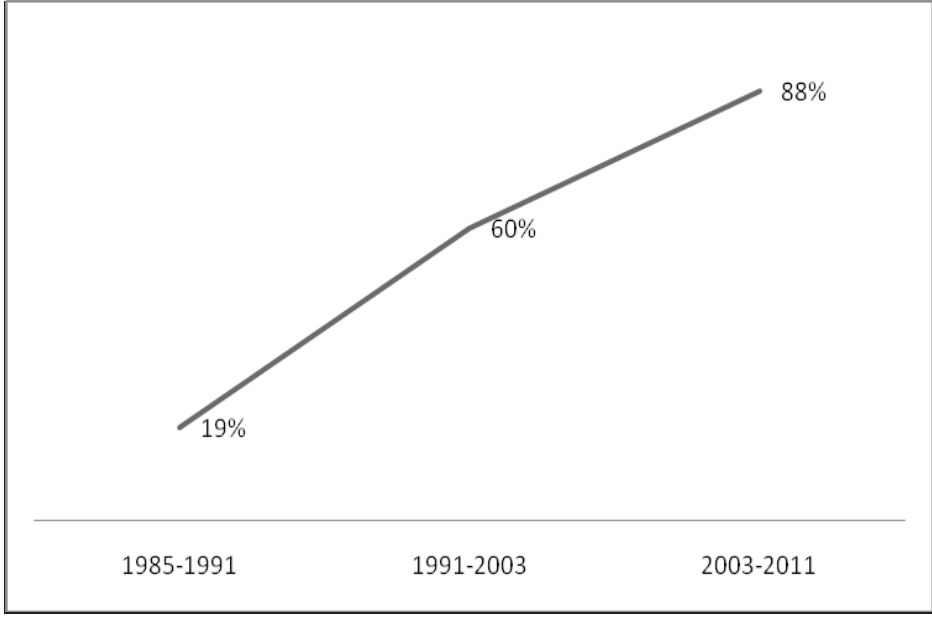
Özetle, 2000'li yıllarda MGK basın bildirimlerinde dış politikanın oranı yüzde 80'lere varırken, konu çeşitliliğinde azalmaya rastlandığı belirlenmiştir. MGK, "Türkiye" adıyla bir "Kurul" etiketiyle kendini tanımlamaya giderek, önceki dönemlere kıyasla iç politika sorunlarından uzaklaşmış, dış politikada da bir anlamda komşu ülkeler ve AB ile kendini sınırlandırmıştır.

Sonuç Yerine

1985 yılından 2011 yılına kadar MGK basın bildirimlerini değerlendirerek dış politika açısından milli güvenlik söylemini sergilemeyi amaçlayan bu çalışmanın ilk bulgusu, milli güvenlik tanımına ilişkindir. Kavram, ilkin "milli savunma" adıyla devlet tüzel kişiliğinin dışı karşı korunması iken, MGK'nın kurulması ile "topyekün milli güvenlik" tanımlamasına geçilmiş, 1980'li yıllarla birlikte MGK'da ilk olarak içeriye dönük olarak kurgulanmıştır. MGK basın bildirimlerinde ilk olarak milli güvenlik söyleminin iç politika üzerine inşa edildiği, dış politikada ise NATO, Yunanistan, Bulgaristan, Kıbrıs ile tanımlandığı söylenebilir. Milli güvenliğin bildirimlerde en çok sıkıyönetim, olağanüstü haller üzerinden tanımlandığı, ancak bununla sınırlı kalınmayarak TV yayın sürelerinden İstanbul'un temel sorunlarına kadar geniş bir yelpazede, ancak yurtiçi sorunlarla ele alındığı görülmüştür. 1980'li yıllarda dış politika bildirimlerde *Türkiye'nin milli güvenliği ile yakından ilgili dış olaylar* etiketiyle ve "ayrıca" bağlacı ile birkaç cümlede kendine yer bulmuştur. MGK bu dönemde dış politikada konu anlamında dar bir çerçevede kalmayı yeğlese de, tıpkı iç politikada sıkıyönetim ve OHAL süre uzatmalarında olduğu gibi, politika belirleyen, yön gösteren, kamuoyunu hedefleyen konumdadır.

85 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/28mart2003.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012), (Vurgular yazara aittir).

86 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2003/21kasim2003.html> (Erişim Tarihi 22 Nisan 2012), (Vurgular yazara aittir).

Şekil 7: 1985-2011 MGK basın bildirimlerinde Dış Politika Konularının Ağırlık Oranı Değişimi.

1990'lı yıllarda benzer biçimde daha çok iç politika konularına yoğunlaşılırken, önceki döneme kıyasla dış politika konularında artış ve çeşitlenme görülmüştür. Dış politika konularının üçte biri Körfez Krizi/Kuzey Irak/İrak'a ilişkindir. MGK uluslararası boyuta taşınan bir hedef kitlesi belirlemiş, ülkelere/örgütlere doğrudan seslenmiştir. 1980'lerde Yunanistan ve NATO ile sınırlanan dış politikanın yerini 1990'larda Irak ve Kıbrıs başta olmak üzere birçok konu almıştır. Mikro yapıdaki kapalılık yerini daha açık ve resmîyetin dışına taşınan ifadelerle bırakırken, metinlerin hacmen artışı da dikkat çekmiştir. 1990'lı yıllarda MGK'nın basın bildirimlerinde artık kamuoyunu bilgilendirme, gündem belirleme, politika saptamaya ek olarak, taraf olma ve bunu belirtme aşamasına geçtiği görülmüştür.

2000'li yıllar, MGK'nın "Kurul" ve "Türkiye" etiketleriyle kimliğe kavuştuğu yıllardır. Bu dönemde MGK basın bildirimlerinin yüzde 88'inde dış politika konularına değinildiği saptanmış, 1990'lı yıllardaki dış politika konularında çeşitliliğin yerine daralmaya gidilerek Irak/Kıbrıs ekseninde dış politika ele alınmıştır. Konu çeşitliliğindeki bu azalmanın yanı sıra, kullanılan dilin de değiştiğini gözlemlemek mümkündür. Mikro yapıda dil sadeleşmiş, birkaç paragrafı (ki her paragraf genelde kısa bir cümleden oluşmaktadır) aşmayan basın bildirimleri kaleme alınmıştır. Makro yapıdaki en önemli değişiklik, maddeli anlatım biçimi yine korunmakla birlikte, girişte yer alan katılanlar, toplantı yeri ve mekanına ilişkin bilgilerin 26 Nisan 2002 tarihli toplantıdan itibaren artık basın bildirimlerinde yer almamasıdır. Bir önceki dönemdeki sert ifadelerin yerini daha çok olumlayan, dikkat çeken, vurgulayan, tavsiyelerden çok ele alınan konuları aktaran bir dil almıştır.

2001 ve 2003 Anayasa değişiklikleri ile birlikte MGK basın bildirilerinin dilindeki farklılaşma yadsınamaz. Bu değişimin ardında Anayasa değişikliklerinden çok, iç ve dış koşulların etkisi olabilir. Özellikle 1990'lı yıllarda siyasi alanda var olan otorite boşluğunun ve uluslararası sistemdeki belirsizliğin birleşmesinin MGK'nın ilgi alanını genişletmesine ve egemen söylemin üretiminde yetki kazanmasına neden olduğu söylenebilir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise, dış politika alanındaki gerilimin azalması ve koalisyon hükümetlerinin yerini tek parti iktidarına bırakması ile MGK dış politika konularına yönelmiş, ilgi alanındaki konularda daralmaya gitmiş, söylemde tavsiyelerden çok görüşülen konuları açıklamakla yetinmiştir. MGK'nın sistemdeki konumunun farklılaşmasının en belirgin örneği, aylık toplantıların yerini iki ayda bire bırakırken, 2004 yılı Nisan ayında Annan Planı çerçevesinde art arda üç kez toplanmasının dışında, günümüze dek olağüstü toplanmamasıdır. Önceki dönemlerde basında kendine geniş yer bulan, bildirilerden ziyade egemen söylemi bu yolla dağıtan MGK, 2000'li yıllarla birlikte, dış politikada daha fazla söz söyleyen bir konuma gelmiştir. Güncel konuları ele alan MGK'nın son dönemde kendini daha çok Irak ve Kıbrıs konularında sınırladığı görülürken, önemli bir farklılık Türkiye ve Kurul sıfatları ile kendini tanımlamaya giderek, ulusal çıkar söylemini kullanmaya başlamasıdır.

Çalışmanın sonucunda MGK'da dış politikanın seyrine ve milli güvenlik söylemine bakıldığında, 1980'li yıllarda daha çok iç politika ile birlikte okunan, milli güvenliğin, 1990'lı yıllarda giderek dış politika alanına kaymaya başladığı, 2000'li yıllarda ise ağırlıklı olarak içeriğin bu alanda tanımlanmaya başladığı görülmüştür. Devletin tüzel kişiliğinin korunması anlamında milli güvenlik, artık daha çok dış politikaya dönüktür. Sonuç olarak, son dönemde aslında MGK kendi özelinde daha etkili, bütüncül bir kimliğe kavuşmuş, adeta bir dış politika uzmanlık kuruluşu gibi bildiriler yayımlamıştır.

Kaynakça

- Akgüner, Tayfun. *1961 Anayasasına Göre Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurumu*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi, 19??.
- Aybay, Rona. “Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu”, *AÜSBF Dergisi* Cilt 33, No.1, 1978, s.60–82.
- Balcı, Muharrem. *MGK ve Demokrasi: Hukuk-Ordu-Siyaset*, İstanbul, Yöneliş Yayınevi, 2000.
- Balta, Tahsin Bekir. *İdare Hukuku, Genel Konular*, Ankara, 1970.
- Balta Pakar, Evren ve İsmet Akça (der.), *Türkiye’de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010
- Batur, Muhsin Batur. *Anılar ve Görüşler, “Üç Dönemin Perde Arkası”*, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1985.
- Batur, Nur ve Cenk Başlamış. “Türkiye’ye Çifte Baskı”, *Milliyet*, 11 Mart 1989.
- Çelik, Seydi. *Osmanlı’dan Günümüze Devlet ve Asker*, İstanbul, Salyangoz Yayınları, 2008.
- Danıştay Dava Daireleri Kurulu, 19 Eylül 1969, Esas: 1967/711 ve Karar: 1969/652.
- Doğan, Gürkan. “Söylemin Yorumlanması”, Ahmet Kocaman (der.), *Söylem Üzerine*, İkinci Basım, Ankara, Metu Press, 2003.
- Duran, Lütfi. “Milli Güvenlik Kurulu’nun Bildirisi”, *Cumhuriyet*, 8 Nisan 1970.
- Esen, Bülent Nuri. “Büyük Hastalık”, *Cumhuriyet*, 6 Nisan 1970.
- Gözler, Kemal ve Gürsel Kaplan. *Kısa İdare Hukuk*, Bursa, Ekin Yayınları, 2012.
- Gözübüyük, Şeref ve Suna Kili. *Türk Anayasa Metinleri*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1985.
- Gözübüyük, Şeref. *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1994.
- Grice, Paul. “Meaning”, *The Philosophical Review*, 1959, s. 377–388
- Günday, Metin. *İdare Hukuku*, Altıncı Basım, Ankara, İmaj Yayınevi, , 2002.
- Gürpınar, Bulut. “1982 Anayasası’na Göre Milli Güvenlik Kavramı”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No. 2, Aralık 2012, s. 124–148.
- İba, Şaban. *Milli Güvenlik Devleti*, İstanbul, Çiviyazıları, 1998.
- İnsel, Ahmet ve Ali Bayramoğlu (der.). *Bir Zümre, Bir Parti Türkiye’de Ordu*, İstanbul, Birikim Yayınları, 2004.
- Karaosmanoğlu, Ali. “The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey”, *Journal of International Affairs*, Cilt 54, No. 1, Güz 2000, s. 189–199.
- Kayalı, Kurtuluş. *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs - 12 Mart*, İstanbul, İletişim Yayınevi, 1994.
47. Hükümet Programı, *Resmi Gazete*, No. 20344, 16 Kasım 1989, s. 1–45.
- Kocaman, Ahmet (der.). *Söylem Üzerine*, İkinci Basım, Ankara, Metu Press, 2003.
- Koçer, Gökhan. “Türk Dış Politikası’nın Askerileşmesi”, *Esat Çam’a Armağan*, İstanbul, 2000, s. 51–81.
- Milli Güvenlik Kurulu, Basın Bildirileri, www.mgk.gov.tr.
- Önkibar, Sebahattin. “Orgeneral Doğan Güreş Söyleşisi, Bosna’da Müslüman Katliamı Yapılıyor”, *Türkiye*, 9 Ekim 1992.

- Örs, Birsen. *Türkiye'de Askeri Müdahaleler (Bir Açıklama Modeli)*, İstanbul, Derin Yayınları, 1994.
- Özcan, Gencer. "Türk Dış Politikasında Oluşum Süreci ve Askeri Yapı", Barry Rubin, Kemal Kirişçi (der.), *Günümüzde Türkiye'nin Dış Politikası*, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2002, s. 19–62.
- Özcan, Gencer. "Türkiye'de Milli Güvenlik Kavramının Gelişimi", Evren Balta Paker ve İsmet Akça (der.), *Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 307–351.
- Özcan, Gencer. "Türkiye'de Siyasal Rejim ve Güvenikleştirme Sorunsalı", Prof. Dr. Kemali Saybaşılı'ya Armağan" Burak Ülman, İsmet Akça (der.), İstanbul: Bağlam Yayınları, 2006, s. 355–379.
- Özcan, Gencer. "Türkiye'de Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Askeri Yapının Artan Etkisi", Gencer Özcan ve Şule Kut (der.), *En Uzun Onyıl, Türkiye'nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar*, İstanbul, Boyut, 1998, s. 67–100.
- Özdemir, Hikmet. *Rejim ve Asker*, İstanbul, Alfa Yayınları, 1989.
- Öztürk, Osman Metin. *Ordu ve Politika*, İstanbul, Gündoğan Yayınları, 1993.
- Sağlam, Fazıl. 2001 Yılı Anayasa Değişikliğinin Yaratabileceği Bazı Sorunlar ve Bunların Çözüm Olanakları", *Anayasa Yargısı*, Cilt 19, 2002, s. 288–310.
- Savcı, Bahri. "Milli Güvenlik Kurulu'nun Açıklaması", *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1970.
- Soysal, Mümtaz. "Barut", *Milliyet*, 17 Kasım 1990.
- Şevkat, Uğur. "Güreş'ten MGK'ya Açıklık", *Sabah*, 25 Nisan 1993.
- Şık, Ahmet. "OHAL'den "Bu hal"e Neler Değişti?", *Radikal*, 24 Kasım 2002.
- Tanör, Bülent. *İki Anayasa, 1961-1982*, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1986.
- Tezkan, Yılmaz. *Siyaset, Strateji ve Milli Güvenlik*, İstanbul, Ülke Kitapları, 2000.
- Türk Pozitif Hukukunun Demokratikleştirilmesine İlişkin TBB Öntasarısı ve Raporları, *İstanbul Barosu Dergisi Özel Sayısı*, 1977.
- TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: 20, Yasama Yılı: 2, Cilt: 24, 78 inci Birleşim 04 Nisan 1997.
- "Türkiye Uzlaştırıcı", *Milliyet*, 28 Mayıs 1989, s. 12.
- Uzgel, İlhan. "Ordu Dış Politikanın Neresinde?", *Birikim*, Ağustos/Eylül 2002, s. 114–120.
- Üskül, Zafer. *Siyaset ve Asker Cumhuriyet Döneminde Sıkıyönetim Uygulamaları*, İstanbul, İmge Kitabevi Yayınları, 1997.
- Van Dijk, Teun A. "Critical Discourse Analysis", *The Handbook of Discourse Analysis*, Deborah Schiffrin, Deborah Tannen ve Heidi E. Hamilton (der.), Blackwell Publishers Ltd, 2001, s. 352–372.
- Van Dijk, Teun A. "Ideology and Discourse Analysis", *Journal of Political Ideologies*, Cilt 11, No. 2, Haziran 2006, s. 115–140.
- Van Dijk, Teun A. *News as Discourse*, New Jersey and London, Lawrance Erlbaum Associates Publishers, 1988.
- Wharton, Tim. "Paul Grice, Saying and Meaning", *UCL Working Papers in Linguistics*, 14; 2002, s. 207–248.
- Yazıcı, Serap. *Demokratikleşme Sürecinde Türkiye*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

Ek:1

Tablo 1: 1985-1991 MGK Basın Bildirilerinde Dış Politika

1985	26.1. Yunanistan						
1987	25.3. Yunanistan						
1989	28.2. AKKA NATO	26.5. NATO	29.7. Bulgaristan 31.8. Bulgaristan		26.10. Ermeni Karar Tasarısı	29.11. Doğu Avrupa Bulgaristan Suriye	29.12 NATO AT Kıbrıs Doğu Avrupa
1990	30.01 Batı Trakya Azerbaycan Kıbrıs Doğu Avrupa		23.2. Batı Trakya AT Ermeni Karar Tasarısı	28.3. Doğu Avrupa	29.6. NATO	27.7. NATO	30.11. Körfez Krizi

Ek: 2

Tablo 2: Basın Bildirilerinde Dış Politika Konuları (1991-2003)

91	11.01 17.01 25.01 21.03 02.04 25.04 21.05 Körfez Krizi	20.6. Kıbrıs Orta Doğu Körfez bölgesi	26.7. Kıbrıs	21.8. SSCB			27.12 Teröre dış destek	
92	13.3 Azerbaycan	31.3 NATO Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri	20.4 Suriye	22.5 Azerbaycan Bosna- Hersek Suriye	23.6 Kuzey Irak Almanya Federal Cumhuriyeti Ahıska-Mesket Türkleri	31.7 Bosna- Hersek	25.9 23.10 20.11 Irak Bosna-Hersek	21.12 Kuzey Irak Bosna- Hersek Yugoslavya
93	22.1 Bosna- Hersek Irak Kafkasya	22.2 Yugoslavya Kafkasya Bosna-Hersek	20.3 Bosna- Hersek Dağlık Karabağ Irak	30.4 Balkanlar Kafkasya Bosna-Hersek Azerbaycan	21.6 Kuzey Irak Balkanlar Kafkasya Kıbrıs Azerbaycan	29.7 25.8 Irak, Bosna- Hersek Azerbaycan	26.11 bölücü teröre karşı başta Almanya ve desteğinin sağlanması	22.12 Irak
94	21.2 30.3 Bosna-Hersek				6.6 30.11 Kuzey Irak			
95	24.3 Kuzey Irak	14.4 Kuzey Irak Hollanda	11.6 Kuzey Irak	23.6 Balkanlar Kafkasya	26.7 Balkanlar Kafkasya Orta Doğu Bosna-Hersek		26.10 Irak	
96	31.1 Ege Kardak	22.3 16.6 25.7 Irak	27.8 Kıbrıs Yunanistan Bosna- Hersek	26.9 Irak, Bosna - Hersek Azeri-Ermeni uyuşmazlığı, AB	31.10 Kuzey Irak Ege Kıbrıs	29.11 AB Irak Kıbrıs	26.12 Irak Bosna-Hersek Azerbaycan-Ermenistan Uyuşmazlığı Türkiye-AB	
97	27.1 Yunanistan Ege Kıbrıs ve Doğu Akdeniz KKTC		28.2 Kıbrıs Yunanistan KKTC AB		31.5 Kuzey Irak	25.7 Kıbrıs AB	31.10 Ege ve Kıbrıs	23.12 AB Kıbrıs
98	22.1 AB KKTC Hazar-Kafkas Enerji Havzası İtalya*		26.2 BM Irak Kıbrıs Yunanistan	27.3 KKTC Kosova	29.4 Kıbrıs	4.8 30.9 Kuzey Irak	27.10 Kuzey Irak Suriye	30.11 İtalya
99	25.2 Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi	26.3 Kosova Krizi Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Balkanlar NATO			30.4 NATO Kosova Krizi	24.11 AGİT Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana Petrol İhraç Boru Hatları	29.12 AB Kıbrıs	

* Türkiye üzerinden İtalya'ya ve diğer Avrupa ülkelerine yasa dışı yollarla yapılan insan kaçakçılığı olayları görülmüş, Türkiye'nin bu maksatla üs olarak kullanılmasını ve bu olaylar bahane edilerek Türkiye aleyhinde başlatılan siyasi amaçlı kampanyaların önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması üzerinde görüş birliğine varılmıştır.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER / INTERNATIONAL RELATIONS

99	25.2 Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi	26.3 Kosova Krizi Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Balkanlar NATO	30.4 NATO Kosova Krizi	24.11 AGİT Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana Petrol İhraç Boru Hatları	29.12 AB Kıbrıs				
00	26.6 Kıbrıs Ortadoğu Kafkaslar, Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, NATO	26.7 Kıbrıs AB	23.8 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	29.9 "Sözde Ermeni Soykırımı"	22.12 AB				
01	26.2 AB	29.5 KKTC Orta Doğu Akdeniz	29.6 Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Grubu (BLACKSEAFOR)	25.7 Balkanlar	21.8 Türk Cumhuriyetleri AB	28.9 KKTC	27.11 AB KKTC Afganistan	28.12 Afganistan	
02	29.1 ABD Kıbrıs	27.2 Afganistan	29.3 Orta Doğu Afganistan	26.4 Ortadoğu Avrupa Birliği Afganistan	30.5 AB Kıbrıs	25.7 30.9 ABD-İrak	22.10 İrak BM AB	29.11 KKTC	27.12 ABD İrak

Ek: 3

Tablo 3: Basın Bildirilerinde Dış Politika Konuları (2003-2011)

2003	31.01. Irak Kıbrıs	28.02 ABD Irak Kıbrıs	28.03 İrak ABD İngiltere Kıbrıs	30.04 İrak Kıbrıs	28.05 İrak Kıbrıs AB	26.06 AB	22.08 Kıbrıs Ege Sorunları İrak	19.09 İrak	21.11. Kasım İrak
2004	23.01 Kıbrıs	31.03 İrak Kıbrıs	01.04 Kıbrıs	05.04 Kıbrıs	26.04 Kıbrıs	24.06 İrak Kıbrıs	27.10 AB İrak	30.12 AB İrak	
2005	25.02. İrak Kıbrıs	18.04 KKTC				29.12 İrak			
2006	23.02 İran	27.04 İran	22.06 Filistin-İsrail AB	21.08 Filistin Lübnan	31.10 İran Güney Kafkasya	28.12 AB İrak İKÖ Arap Ligi			
2007	23.02 İrak	10.04 İrak	20.06 Kıbrıs	21.08 İrak	24.10 ABD (Ermeni tasarısı)	28.12 İrak			
2008	21.02 İrak Kosova Kıbrıs	24.04 İrak Kıbrıs Ermeni çeteleri	26.06 İrak	21.08 Gürcistan-Rusya Güney Kafkasya Kıbrıs	21.10 İrak Güney Kafkasya	30.12 İsrail İrak Kıbrıs			
2009	26.02 İsrail-Filistin İrak	28.04 İrak Afganistan KKTC 1915 Olayları	30.06 Kıbrıs	20.08 Türkiye-İrak-ABD	20.10 İrak Güney Kafkasya Afganistan Ege ve Doğu Akdeniz	28.12 İrak Kıbrıs AB			
2010	19.02 İrak Kıbrıs Yunanistan Ege	29.04 İrak 1915 Olayları Güney Kafkasya Kıbrıs Kırgızistan	19.08 İrak İran İsrail Lübnan-İsrail Pakistan	27.10 İrak BM İran Pakistan	29.12 İrak Kıbrıs				

Summary

The definition of national security is the first finding of this study aiming to reveal national security discourse by examining MGK Press Bulletins from 1985 to 2011 using discourse analysis. While the concept was the protection of the legal entity of the state under the name of “national security,” with the establishment of the MGK, the definition of “total national security” was adopted and it has been built mainly from the domestic security aspect in the MGK Press Bulletins in the 1980s. It can be deduced that in the 1980s, national security discourse in MGK Press Bulletins was built on domestic policies while foreign policy discourse was limited to NATO, Greece, Bulgaria and Cyprus. It has been observed that national security was defined through the state of martial law and public emergency in the Bulletins and many problems have been considered from the TV broadcasts of the times to be the main problems of Istanbul but it had been actually defined by domestic issues. In the 1980s, foreign policy could find space in news reports with the tag of *foreign affairs closely related to national security of Turkey* and in a few sentences after the conjunction “furthermore” in the Bulletins. Despite the infrequency of foreign policy discussions in the Bulletins, it has been observed that dominance over the Ministry of Foreign Affairs and the Parliament has been displayed through the press for some purposes.

Press Bulletins had similarly focused on domestic policies in the 1990s and it has appeared in the press frequently that some laws had been drafted or discussed. In this period, issues regarding foreign policy had experienced increased and diversified reporting compared to previous periods, yet one-third of these were related to Northern Iraq/Gulf Crisis/Iraq. On the other hand, the MGK can be said to have a larger “target audience” and had addressed world public opinion in its Press Bulletins during this period. The foreign policy aspect of national security can be said to be defined through neighboring countries, with focus on Iraq and Cyprus in the 1990s. With respect to the language used, Press Bulletins that started to abandon the inexplicit expression of the 1980s and started to bear explicit and somewhat informal expressions, display properties hinting at a transition to the stage of publicly taking sides, along with public disclosure, agenda setting and policy determination.

The 2000s were the years where the MGK developed an identity with the terms “Council” and “Turkey.” In this period, 88% of MGK Press Bulletins referred to foreign policy issues and more foreign policy was discussed with a focus on Iraq/Cyprus instead of the diversity of topics as occurred in the 1990s. It has been discovered that the Press Bulletins which, despite preserving the listed expression, have simpler language not exceeding a few paragraphs (each of which generally consisted of a short sentence), abandoned including the information on participants, location and place of the meeting as of the meeting dated April 26, 2002. In its stead the Bulletins started with the sentence “The National Security Council has concluded its monthly ordinary meeting on ...”. The harsh language of the previous period was replaced with a language that narrated the issues discussed instead of affirming, drawing attention and making recommendations.

Although the reflections of the constitutional amendments of 2001 and 2003 on “national security” have not had more than a moral impact, the change in the language and

the issues discussed in MGK Press Bulletins are obvious. However, this can stem from domestic and foreign influences rather than from constitutional amendments. It can be said that the authority gap combined with ambiguity in the international system in the 1990s may have caused the MGK to expand its fields of interest and to gain authority over the dominant discourse. With the onset of the 2000s, a decrease in tension in foreign politics and single party administration replacing political coalitions have redirected the MGK to foreign politics, have narrowed its fields of interest and have chosen to address issues discussed rather than make recommendations. Another example of this change is the fact that the MGK has not held any extraordinary meetings except for 3 consecutive extraordinary meetings regarding the Annan Plan in April 2004. Finding large press coverage in the previous periods and distributing dominant discourse through this channel, MGK has since adopted a structure that limited itself to mainly Iraq and Cyprus in the 2000s. However, another important difference is to start mentioning national interest discourse by defining itself through the capacity of Turkey and the Council itself. It can be said that no party gains by using the phrase Turkey instead of the “MGK and Government” phrase used in the previous period. From then on, even the names of the participants, let alone their official identities, became insignificant; what is significant is the “Council” itself speaks for “Turkey” in a sense. With the phrase “Council”, the MGK may have never wanted to distance itself from the association with national security in a sense. It can be assessed as evidence that the military-civilian distinction has been overcome to meet at a higher goal. The phrase “Turkey” instead of “MGK” corresponds to a more “civilian” association and thus it is accentuated that the MGK is a uniform structure that makes decisions on behalf of “Turkey.” It can be concluded that “Turkey” may mean that the whole country is represented while the national aspect is pronounced. It can be said that while the influence of MGK is softened with the phrase Turkey a more influential status have been achieved by speaking on behalf of Turkey and demands are expressed more explicitly. Hence, with the “Council” making decisions on behalf of “Turkey” another ambiguous concept has been used and has referred to “national security interests” instead of national interests/benefits in issues such as Iraq, EU and Cyprus.

From this perspective, it is possible to observe the course of foreign policy and national security discourse in the MGK. Being more focused on domestic policy in the 1980s, national security has shifted towards foreign policy in the 1990s and has been mentioned mainly in this field in the 2000s.